

Finns det koppling mellan barnets relationer och mobbning i daghemsmiljön?

En kvalitativ studie om mobbning och relationer i
daghemsmiljö

Nora Geisor, Amanda Kauppinen & Erika Hautala

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Novia Yrkehögskola

Vasa 2023

EXAMENSARBETE

Författare: Nora Geisor, Amanda Kauppinen & Erika Hautala

Utbildning och ort: Det sociala området, Vasa

Inriktning: Småbarnspedagogik och metodik

Handledare: Carita Blomström

Titel: Finns det en koppling mellan barnets relationer och mobbning i daghemsmiljön? - En kvalitativ studie om mobbning och relationer i daghemsmiljö

Datum: 26.04.2023

Sidantal: 41

Bilagor: 1

Abstrakt

Syftet är att granska om det finns ett samband mellan mobbning och barns relationer i daghemsmiljön. Med barns relationer så har vi fokuserat på att dela in dem i barns relationer mellan varandra, barns relationer till personal i daghemmet samt barns relationer syskon emellan. Arbetet tar även upp hur personalen själv ser på mobbning och barns relationer inom verksamheten.

De centrala frågeställningarna är: Vad kan eventuellt leda till mobbning inom småbarnspedagogiken? Hur ser barns relationer ut? Finns det ett samband mellan att ett barn är sen i sin sociala och emotionella utveckling och därefter blir mobbad? Hur kan man effektivt arbeta för att stöda dessa barn?

I vårt arbete har vi behandlat mobbning och beskriver vilka former av mobbning som finns. Vi beskriver skillnaderna på mobbaren och mobbningsoffrets beteendemönster. I detta arbete behandlas också mobbnings konsekvenser, hur man kan arbeta mobbningsförebyggande samt lagar och författningar som berör mobbning. Vidare så tas det upp om anknytning, resiliens och relationer. Vår undersökning om mobbning behandlas i slutet av vårt arbete.

Undersökningen för arbetet gjordes med hjälp av kvalitativa intervjuer med sex respondenter. Respondenterna var alla lärare inom småbarnspedagogiken eller socionomer inom småbarnspedagogiken. Resultatet visade att majoriteten av personalen kan bekräfta att mobbning förekommer inom småbarnspedagogiken. Vi kan även konstatera att flera respondenter höll med om att det finns en koppling mellan barn med bristfälliga sociala- och emotionella färdigheter och barn som blir mobbade, men det fanns även respondenter som var av annan åsikt.

Språk: Svenska

Nyckelord: mobbning, relationer, småbarnspedagogik

BACHELOR'S THESIS

Authors: Nora Geisor, Amanda Kauppinen & Erika Hautala

Degree Programme: Social services, Vaasa

Specialization: Pre-school pedagogy

Supervisor(s): Carita Blomström

Title: Is there a connection between a child's relations and bullying in a daycare environment? - A qualitative study about bullying and relations in a daycare environment

---

Date: 26.04.2023

Number of pages: 41

Appendices: 1

Abstract

The aim is to find out if there is a correlation between bullying and children's relationships within the daycare environment. With children's relationships, we have focused on dividing them into children's relationships between each other, children's relationships with staff at a day care and children's relationships between siblings. The work also addresses how the staff themselves view bullying and children's relationships within the business.

The main questions at issue: What could possibly lead to bullying in early childhood education? What do children's relationships look like? Is there a correlation between a child being late in their social and emotional development and subsequently being bullied? How can one effectively work to support these children?

In our work we deal with bullying and describe what forms of bullying exist. We describe the differences between the bully and the bully victim's behavior patterns. This work also addresses the consequences of bullying, how to work bullying prevention, and laws and regulations relating to bullying. Furthermore, attachment, resilience and relationships are addressed. Our inquiry about bullying is dealt with at the end of our work.

The survey for the work was done using qualitative interviews with six respondents. The respondents were all teachers in the field of early childhood education or Bachelors of Social Services in early childhood education. The result showed that the majority of the staff can confirm that bullying occurs in early childhood education. We can also note that several respondents agreed that there is a link between children with deficient social and emotional skills and children being bullied, but there were also respondents who had different opinions.

Language: Swedish

Key words: bullying, relations, early childhood education

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte	2
2	Mobbning	3
2.1	Beskrivning	3
2.1.1	Verbal mobbning	6
2.1.2	Fysisk mobbning	6
2.1.3	Social mobbning	7
2.2	Beteendemönster	7
2.2.1	Beteendemönster hos mobbaren	8
2.2.2	Beteendemönster och strategier hos mobbningsoffret	9
2.3	Konsekvenser	11
2.4	Mobbningsförebyggande	12
2.5	Lagar och författningar	14
3	Omgivningens påverkan	16
3.1	Anknytning	17
3.2	Resiliens och sårbarhet	18
4	Relationer	20
4.1	Relationer barn emellan	21
4.2	Relationer mellan personal och barn	23
4.3	Relationer syskon emellan	26
5	Metod	29
5.1	Etiskt förhållningssätt	30
5.2	Val av respondenter	31
6	Intervjuresultat	31
6.1	Mobbningens förekommande	32
6.2	Koppling mellan att bli mobbad och ha bristfälliga sociala- och emotionella färdigheter	33
6.3	Metoder som stödjer och stärker barns sociala kompetenser	33
6.4	Delaktighet	34
6.5	Inkludering och en positiv förändring	34
6.6	Kännetecken hos mobbare	35
6.7	Starka sociala resurser i samband med att styra och leda	36
6.8	Syskonrelationer	37
7	Slutdiskussion	38
8	Källförteckning	42

Bilageförteckning

Bilaga 1   Intervjufrågor

1 Inledning

I Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022, 90) benämns vikten vid att personal inom småbarnspedagogisk verksamhet stöttar barnets sociala relationer med andra jämnåriga. Att låta barnen testa sig fram i sina sociala färdigheter och få chansen att framställa en egen bild av sig själv, är något personalen sätter stort fokus vid. Genom att arbeta med gruppens trivsel och samarbetsförmåga i fokus, ska personal inom småbarnspedagogiken ha verktyg för att kunna identifiera och agera vid mobbning. I arbetet med småbarn arbetar personalen i en miljö och nutida kultur som ständigt utvecklas, vilket personalen ska kunna följa med i och hålla sig aktuell inom.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022, 8) är ett sådant dokument som används som styrdokument i all småbarnspedagogisk verksamhet och strävas efter att följas av all personal. Med det här styrdokumentet i fokus upprätthålls en specifik standard på småbarnspedagogik i hela Finland på en jämställd nivå.

Genom att använda sig utav leken som metod och tillvägagångssätt i olika situationer, kan barnet bland annat lära sig att skapa relationer, underhålla dem samt bibehålla dem med andra barn och vuxna. Med fokus på en trygg samhörighet där alla småbarn är inkluderade, får man möjligheten att kunna diskutera stridigheter som uppstår och lära sig att gemensamt finna en lösning för dem. (Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2022, 33; 42)

Vi har valt att skriva vårt examensarbete om hur barnets relationer vid daghemmet kan påverka hen att börja mobba. Vi valde att skriva om det här temat efter en diskussion med vänner och bekanta där vi kom fram till att många tyckte att ämnet lät intressant och att informationen gällande temat inte är så välkänt. Vårt fokus har vi valt att lägga på hur småbarnspedagogikens personal upplever barnens sociala relationer eftersom de spenderar en stor del av sin vardag i kontakt med småbarnen.

Under begreppet personal inom småbarnspedagogik finns exempelvis lärare inom småbarnspedagogik, barnskötare, assistenter och speciallärare inom småbarnspedagogik. De vi har valt att intervjua, skriva om och benämna som "personal inom småbarnspedagogik" kommer att vara socionomer och lärare inom småbarnspedagogik. Vi

kommer eventuellt få begränsa oss med antalet personer vi väljer att intervjua, eftersom vår ideala bild skulle vara tre socionomer inom småbarnspedagogik och tre lärare inom småbarnspedagogik, men så här dags vet vi inte hur många som kommer vara villiga att ställa upp på intervju. Skulle det bli exempelvis fyra lärare inom småbarnspedagogik och två socionomer som ställer upp så är det ändå uppskattat.

1.1 Syfte

Syftet med examensarbetet är att granska om det finns ett samband mellan barnets relationer och mobbning. Vi har valt att titta närmare på barnets relationer till andra barn på daghemmet, syskonrelationer samt relationer till vuxna. Vi vill även ta del av hur personalen ser på mobbning och relationer i daghemmet. Våra frågeställningar är: Vad kan eventuellt leda till mobbning inom småbarnspedagogiken? Hur ser barns relationer ut? Finns det ett samband mellan att ett barn är sen i sin sociala och emotionella utveckling och därefter blir mobbad? Hur kan man effektivt arbeta för att stöda dessa barn?

Vi vill undersöka barns relationer och vad som eventuellt kan leda till mobbning inom småbarnspedagogiken. Vi har valt att dela in barnets relationer i tre delar, barnets vänner, syskon samt vuxna inom småbarnspedagogisk verksamhet. Vi vill även ta reda på ifall det finns ett samband mellan att barnet inte är fullt utvecklad i sin sociala och emotionella utveckling och därefter blir mobbad, samt hur man effektivt kan arbeta för att stöda dessa barn. Vi vill skriva om detta viktiga ämne för att sprida medvetenhet, samt få fram nya synpunkter som kan vara till nytta för andra i sitt arbete eller som förälder. Vi vill också utveckla oss själva genom att forska i detta ämne och sedan ha nytta av det i framtiden som socionom inom småbarnspedagogik och förälder.

Relationer mellan barn och personal är sådana som barn kommer i kontakt med nästan varje dag, men vi har även valt att ta med om barnet har syskonrelationer på samma avdelning vid daghemmet. Eftersom barn med syskon på samma avdelning ibland väljer att enbart leka med sina egna syskon i stället för att knyta nya relationer med andra barn. Att ha syskon på samma avdelning kan även ge barn som annars inte får vara med en högre status i relationer, vilket är något vi vill se närmare på.

2 Mobbning

I det här kapitlet tar vi upp lite allmän information om mobbning och hur olika former av mobbning kan se ut. Beteendemönster hos mobbaren och mobboffret tas även upp, där vi tar upp kännetecken och gemensamma nämnare hos offret och förövaren. Vi har även tagit upp konsekvenserna av mobbning för att belysa hur mycket det kan påverka någon negativt, hur man kan förebygga att mobbning inträffar och slutligen tar vi upp lagar och författningar för att styrka hur omfattande och globalt mobbningsfenomenet är.

Ordet "Mobbning" är nuförtiden ett välkänt och starkt laddat begrepp, som har skapat stor uppmärksamhet i exempelvis sociala medier och skolornas och daghemmens vardagliga verksamhet. Mobbning är ett världskänt fenomen som skapar riskabel fara, både för de som blir utsatta och utsätter andra. Sättet verksamheter hanterar och tar tag i fall där mobbning förekommer är oftast sådana sätt som de får kritik för. Man känner sig inte säker på vad det är som ska tas itu med och hur det ska utföras. Även personliga åsikter och synpunkter relaterade till mobbning väger tungt, när diskussion kring vad mobbning faktiskt är och hur vi kan agera som vuxna för att se en förändring inträffa. (Frånberg & Wrethander, 2011, 5)

Så mycket som var femte barn inom småbarnspedagogiken upplever att de blir retade och känner utanförskap. Andra barn anser i de flesta fall att barn som blir mobbade på ett eller annat sätt sticker ut från resten av gruppen. Mobbning inom daghem kan vara väldigt lik mobbning inom skola och ta sig i uttryck på samma sätt, och ungefär lika många barn blir mobbade i skolan som i daghem. Man har kommit fram till att mobbning förekommer i daghem och att i nästan varje barngrupp finns minst ett barn som antingen mobbar andra eller själv blir utsatt för mobbning av andra ett flertal gånger per vecka. En hel del föräldrar upplever även att deras barn blir mobbade. Baserat på detta kan man dra slutsatsen att mobbning bland små barn på daghem är ett mycket riktigt fenomen. (Öhman, 2019, 98; Stoor-Grenner & Kirves, 2011, 7–8; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 7–9)

2.1 Beskrivning

När barn utför handlingar som är kränkande kan de göras antingen på ett omedvetet eller medvetet plan. När ett och samma barn blir utsatt för kränkningar ett flertal gånger av

personer som är fler eller starkare så kan man säga att barnet blir trakasserat eller utsatt för mobbning. När man ska definiera mobbning kan man kort och gott säga att det innebär att en person utsätts för negativa handlingar från en eller flera personer, under upprepade tillfällen under en viss tid. Personen eller personerna som mobbar vill med avsikt kränka eller skada den drabbade. Ofta är relationen mellan mobbaren och mobboffret i obalans med avseende på styrkeförhållandet. (Öhman, 2019, 74–75; Olweus, 1999, 9, 10; Ekelund & Dahlöf, 2005, 28; Björk, 1999, 21; Höistad, 2001, 73–74; Stoor-Grenner & Kirves, 2011, 4; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 6; 11).

Vanligtvis sker mobbning mellan barn i samma ålder. Mobbning kan ta sig i uttryck på olika sätt beroende på kön. I allmänhet är det betydligt mer vanligt att pojkar mobbar jämfört med flickor. När flickor blir mobbade är det även mer förekommande att mobbaren är en pojke, och även mobboffret i fråga består oftare av pojkar. Man kan dela in mobbning i indirekt och direkt mobbning. Det har visat sig att det är vanligare att småbarn använder sig av direkt mobbning. Mobbning på daghem förekommer vanligtvis när barnen leker fritt utomhus eller inomhus, och ofta när det inte finns någon vuxen med som styr leken. Mobbning är något som dock även kan förekomma när en vuxen är med, till exempel vid samlings och vilostunder. (Olweus, 1999, 12; Olsson, 2013, 58; Höistad, 2001, 86–87; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 4–5; 21; 24; 39; 50–51; Stoor-Grenner & Kirves, 2011, 9).

Den indirekta mobbningen handlar om utfrysningar och att sprida rykten medan den direkta mobbningen är mer fysisk. Mobbning bland pojkar tar sig oftast uttryck genom verbal och fysisk mobbning, medan flickor ägnar sig mindre åt sådan mobbning. Pojkarnas sätt att mobba är lättare att upptäcka eftersom den är utåtriktad och ofta högljudd. Hot, otrevliga kommentarer, knuffningar och att man knycker någons vante är vanligt när pojkar mobbar. (Olweus, 1999, 12; Olsson, 2013, 58; Höistad, 2001, 86–87; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 4–5; 39).

Däremot använder sig flickor i betydligt större utsträckning av mer indirekta och uttänkta metoder, så som baktalande, utfrysning, ryktesspridning och manipulerande i vänskapsrelationer, exempelvis att "stjäla" någons bästa vän. De flesta barn på daghem som blir utfrysade är pojkar och de som blir avvisade är oftast våldsamma eller inåtriktade. Barn som blir avvisade kan ha kognitiva svårigheter och ha svårt att ta del av gruppen. De våldsamma barnen kan sinsemellan bilda en grupp och med våld försöka komma med i

leken eller så kan de förstöra andras lekar. De inåtriktade avvisade barnen tar sällan steget att försöka få vara en del av gruppen. (Olweus, 1999, 12; Olsson, 2013, 58; Höistad, 2001, 86–88; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 9; 24; 26–27; 33; 39).

Tyst mobbning är ganska vanligt bland flickor. Flickor har lättare än pojkar att trycka på sårbara punkter och deras mobbning är mer individuell än om man jämför med pojkarnas. Flickor kan dock ta modell efter pojkar och börja mobba på liknande sätt. En orsak till varför aggressionen tar sig i uttryck på så olika sätt mellan de olika könen kan vara att pojkar förväntas vara mer aggressiva medan flickor förväntas vara tystare. Enligt forskning var pojkar som mobbar mer omtycka än flickor som mobbar. När man fortsätter att ha dessa förväntningar så förstärks också detta beteendemönster. (Olweus, 1999, 12; Olsson, 2013, 58; Höistad, 2001, 86–88; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 40; 55).

Ordet makt är något man kan sätta tyngd på när det kommer till mobbning. Mobbing handlar om en jämställd relation som blir alltmer ojämlig och ovänskaplig. Ibland händer det även att flera barn väljer att delta i en mobbningsituation, men tar inget initiativ till mobbningen själva. Då kan barnen ses som passiva mobbare, och mobbningen blir plötsligt ett gruppfenomen. Anledningar till att grupp mobbning uppstår kan vara att barnen är väldigt osäkra i sig själva och ser upp till mobbaren i fråga och vill "följa" hen. Det räcker med att de andra barnen står tysta för att mobbaren ska känna att hen får stöd och att de andra samtycker. (Olweus, 1999, 21; Stoor-Grenner & Kirves, 2010; Höistad, 2001, 61).

Under mobbning kan rollfördelning förekomma. Dessa roller uppstår inte genom personlighetsdrag utan de uppstår genom förväntningar och möjligtvis mot ens vilja. Bortsett från mobbare och offer så är rollerna förstärkare, medlöpare, utomstående och försvarare. Förstärkaren stöder mobbarens beteende genom att t.ex. skratta medan medlöparen hjälper mobbaren. Den utomstående vill inte delta i mobbningen medan försvararen försvarar mobboffret. (Höistad, 2001, 61; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 4–5).

De andra barnen kan vara rädda för mobbaren och vara rädda för att själv bli mobbade om de inte står vid mobbarens sida. När man är flera som deltar i mobbning känner man också mindre ansvar och skuld på ett individuellt plan. Om det inte finns någon vuxen som gör något åt mobbningen eller ser att den pågår bidrar det också till att mobbarna belönas av sin "seger" över offret och fortsätter. Mobboffret kommer också efter ett tag börja ses

som en person som är mindre värd än andra, efter alla skällsord och angrepp. I takt med detta minskar även skuld känslorna hos deltagarna i mobbningen och man kan börja få för sig att det är mobboffrets eget fel att hen utsätts för mobbningen. (Olweus, 1999, 21, 24; Höistad, 2001, 60; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 5).

Olsson (1998, 15) betonar vikten vid att inte klassificera de olika sorters mobbningsmetoder som finns efter vilket som anses vara mest jobbigt eller minst jobbigt att bli utsatt för. Att anta att fysisk mobbning som slag och sparkar är den värsta sortens mobbning att bli utsatt för, i jämförelse med psykisk och social mobbning som att bli utfryst och ignorerad, är fel.

2.1.1 Verbal mobbning

När man upprepade gånger får höra skällsord, hot, kränkande eller hånfulla kommentarer handlar det om verbal mobbning. Även skvaller, överdrivna påståenden och påhittade rykten om mobboffret räknas till verbal mobbning. Man kan även få höra negativa kommentarer om sina kläder och liknande. Denna typ är lättare att upptäcka än den sociala mobbningen som nämns nedan, eftersom viskningar eller prat bakom ryggen kan vara lite svårare att lägga märke till. (Olweus, 1999, 9; Olsson, 2013, 20; Höistad, 2001, 76; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 4; 20; Stoor-Grenner & Kirves, 2011, 6).

2.1.2 Fysisk mobbning

Fysisk mobbning kan även benämnas som direkt mobbning. Den här typen av mobbning kan vara att bli knuffad, sparkad eller slagen. Fler exempel på fysisk mobbning kan vara att hålla fast någon mot deras vilja, gömma någons saker, följa efter mobboffret och vägra att sluta fast hen blir synligt besvärad. Fysisk mobbning kan även bestå av att kasta stenar eller sand, störa i andras lekar och söndra saker. Denna mobbningstyp är den lättaste att upptäcka, men barnen kan försöka kamouflera den i lekar så att mobbningen inte ska upptäckas. (Olweus, 1999, 9; Olsson, 2013, 20; Höistad, 2001, 78; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 4; 20; Stoor-Grenner & Kirves, 2011, 6)

2.1.3 Social mobbning

Att man lämnas utanför är något som kan vara en början till mobbning. Utanförskap innebär att man ibland inte får delta i leken eller blir utfrysad ur gruppen. Barnet kan ha svårt att socialisera sig med de andra barnen och kan känna att hen inte duger när hen är med andra barn. Social mobbning kan också innebära att det utfrysade barnets förslag och försök till att vara med och leka ignoreras av de andra. Det kan kännas lika smärtsamt att bli utsatt för social mobbning som för fysisk mobbning. Mobbare som utför denna typ av mobbning har ofta som mål att förstöra mobboffrets vänskapsrelationer eller att få manipulera. Enligt en del forskningar har det visat sig att redan treåriga barn utför mobbning relaterat till vänskapsrelationer. (Ekelund & Dahlöf, 2005, 27; Öhman, 2019, 73; Olweus, 1999, 9; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 4; 20–21)

Att överdrivet tydligt resa sig upp och gå iväg när ett annat barn kommer för att sätta sig och använda sig av suckande läten, sura ögonkast, missbelåtna miner och att ignorera är fler exempel på så kallad social mobbning. Att ändra på regler i olika lekar till mobboffrets nackdel är också en form av social mobbning. Denna typ är den skadligaste och vanligaste men också den svåraste att märka. (Olsson, 2013, 20–21; Höistad, 2001, 74; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 4; 20; 39; Stoor-Grenner & Kirves, 2011, 6)

2.2 Beteendemönster

Enligt Frånberg och Wrethander (2011, 34–35) så har många studier gjorts för att försöka ta reda på om det finns gemensamma karaktärsdrag hos de personer som väljer att vara mobbare och de personer som blir utvalda till mobboffer. Något gemensamt är att de uppfattas som stridslystna i grunden. Det problematiska med detta uttalande är dock att vuxna då lätt ser de stridslystna barnen och kan färdigt peka ut dem som sådana som kommer orsaka problem. Att bli utpekad inför alla andra kommer att påverka barnets sätt att se och tro på sig själv.

Höistad (2001, 98–99) säger att det inte direkt finns typiska drag för mobbare och mobboffer eftersom relationer är alltför komplicerade. Han anser att det som ligger bakom mobbning är egentligen problem med relationer.

2.2.1 Beteendemönster hos mobbaren

Det finns en del gemensamma karaktärsdrag hos barn som blir mobbare. Värt att nämna är att detta enbart ska ses som allmänna kännetecken. Mobbare känner ofta ett stort dominans- och maktbehov samt en vilja att förtrycka andra barn. Genom att utnyttja sin maktposition så utsätter mobbaren andra för mobbning. Mobbaren känner dock en blandning av makt och oro eftersom mobbaren är rädd att förlora sin position. Deras syn på våld är generellt mer positiv än andra barns och det är inte ovanligt att mobbaren är fysiskt stark, men det behöver inte vara så. Mobbning kan man säga är ett inlärt beteende. När ett barn som mobbar får positiv förstärkning, till exempel i form av uppskattning av kamrater, fortsätter barnet att mobba. Beteendet stärks även när barnet känner att hen har kontroll och makt. (Olweus, 1999, 19; Höistad, 2001, 58–59; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 4).

Ibland räcker det med att mobbaren har ett fysiskt starkt äldre syskon för att uppfattas som starkare än andra. Mobbaren kan vilja hämnas för dåliga saker som hen har upplevt och tar ut det på andra. Mobbarens ilska riktas mot en oskyldig, ifall den skyldiga för mobbarens aggression inte är tillgänglig. Man kan ha svårt att tåla motgångar och att hålla sig till regler. Temperamentet kan vara hett, impulsivt och mobbaren kan vara väldigt utåtagerande. (Olweus, 1999, 20; Höistad, 2001, 66).

Kännetecken hos en mobbare anser Olsson (2013, 76) är att mobbaren använder andra personer för att komma åt det de själva vill ha, mobbaren har en längtan efter stor mängd uppmärksamhet, hen har svårt att se situationer och tankar ur andras synvinkel, hen undviker risken att behöva ta ansvar över sånt som gjorts till så stor del som möjligt och mobbaren är noga med att sätta sig själv och hens behov i första hand för att kunna ignorera andras känslor.

En uppfattning många har är att mobbare har dåligt självförtroende och är väldigt osäkra, men enligt Olweus (1999, 20) forskning finns inga stöd för denna hypotes. Resultaten påvisar att mobbare ofta är orädda och självsäkra eller ligger på samma nivå som genomsnittet. Höistad (2001, 99) säger dock att mobbaren har dåligt självförtroende och att när hen mobbar så döljs detta och istället framstår hen som självsäker. Populariteten bland mobbare varierar, en del är populära, andra impopulära. En hel grupp som mobbar

tenderar att vara mer omtyckta. En mobbare vill gärna ha några nära vänner som stöd eller som själva deltar i mobbningen.

Anledningen till att ett barn börjar mobba andra kan vara på grund av hur hens hemförhållande ser ut. Om barnets föräldrar själva har problem med att fastställa gränser och regler i hemmet, angående barnets stridslystna beteende, så kommer det beteendet troligtvis fortsätta få ta plats. Ett barn kan få svårt med medkänsla ifall barnet inte har bemötts med hjärtlighet och har haft svårt att få kontakt. Det som man själv aldrig har fått är svårt att ge till andra. Aggressiva barn hittar ofta varandra eftersom de kan relatera till varandra. Gruppen hittar ett offer att projicera mot och rikta sina aggressioner på. (Olsson, 2013, 74; Höistad, 2001, 70).

Värt att också nämna är att under de tre-fyra första åren i ett barns liv, i synnerhet en pojkes, är vårdnadshavarnas känslomässiga grundinställning till barnet väldigt viktig. Ifall pojken inte upplevt tillräckligt med kärlek och engagemang under dessa år ökar risken för att utveckla en illasinnad och aggressiv attityd till sin omgivning, vilket i sin tur kan leda till att barnet börjar mobba. (Olweus, 1999, 51–52; Olsson, 2013, 74)

Olsson (2013, 74) påstår att mobbare oftast innerst inne är väl medvetna om att det de håller på med är fel och inte okej, vilket gör att de själva behöver utveckla ett eget tankesätt för att övertala sig själv om att det är okej att fortsätta mobba, att mobboffret förtjänar det. Genom att hitta på och överdriva kritiska karaktärsdrag hos mobboffret, skapar de en logisk anledning för sig själv att fortsätta kunna mobba.

En del mobbare kan drivas av avundsjuka och därmed försöka göra narr av den andras framgång. När någon annan är omtyckt och har hög status så gör mobbaren allt för att återfå sin maktposition och kontroll. Mobbaren trycker ner och försöker förminska detta "hot" för att återfå sin säkerhet och kontroll. (Höistad, 2001, 63–65).

2.2.2 Beteendemönster och strategier hos mobbningsoffret

Om ett barn utsätts för mobbning så är det vanligt att barnet känner sig nedstämt, nervöst och ibland agerar våldsamt. Barnet kan också bli tillbakadraget, tyst och få sämre självtillit. Barnet vill inte till daghemmet och kan ha magont eller svårt att sova. Ifall barnet har oförklarliga sår och blåmärken är det viktigt att personalen är uppmärksam för mobbning.

Att barnet alltid vill hålla sig i samma omgivning som de vuxna, undviker andra barn, går runt för sig själv och endast deltar i lekar med andra barn genom att ha rollen som den som beaktar, kan vara tecken på att barnet blir utsatt för mobbning. (Ekelund & Dahlöf, 2005, 28; Pipping & Arrhenius, 2013, 49–50; Höistad, 2001, 94, 95).

Att bli avvisad och känna utanförskap kan vara kopplat till mobbning. Sociala svårigheter och bristande självmedvetande kan vara en orsak till att man hamnar i en ond cirkel. Dåligt egenvärde leder till negativa förväntningar på en själv och andra. Detta leder vidare till att man har dåliga intentioner mot andra. Barnet kan bli illa omtyckt och avvisad vilket leder till minskad interaktion som då negativt påverkar de sociala färdigheterna. Det är mycket svårt för barnet att komma sig ur denna cirkel. Genom att iaktta barns vänskapsrelationer så kan man se om växelverkan är negativ eller positiv. Genom positiv feedback och en modell för positiv samverkan kan den onda cirkeln brytas. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 29; 50)

Alla barn hanterar mobbning olika. En del barn söker sig till personalen för att berätta vad de blivit utsatta för och för att få stöd. Andra barn kan säga rakt ut till mobbaren att sluta eller berätta att hen blir ledsen av kränkningarna. Det effektivaste är att berätta för en vuxen medan det minst effektivaste är att slå tillbaka. Barn väljer även att säga till den som mobbar, avvisa mobbaren och berätta om det där hemma. Ofta är det lätt att läsa av barns ansiktsuttryck och det syns tydligt när de känner sig sårade, men det finns också barn som är väldigt svåra att läsa av och som ogärna delar med sig av sina tankar. Barn kan skydda sig själva genom att förneka sin smärta och de kränkande handlingar de blivit utsatta för. Barnet kan också uppleva det som svårt att visa sin sårbara sida, av rädsla för att mista sin position. (Öhman, 2019, 77–78; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 41)

Det finns en tydlig bild av vilka barn som löper större risk att bli mobbade. Barn som är ensamma, inåtriktade eller överbeskyddade är exempel på detta. Ett överbeskyddat barn kan ha svårt att klara av utmaningar eftersom hen kan ha svårt att stå på egna ben. Barnet kan ha svårt att stå på sig själv eftersom hen är beroende av beskydd. De barn som är mer känsliga än andra är sådana offer som mobbaren gärna väljer ut för att få en önskad reaktion, till exempel ett känsloutbrott. (Höistad, 2001, 32–33; Olsson, 2013, 44; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 9; 24)

Andra exempel är barn som har svårt att lita på andra, har en negativ identitet och har sociala svårigheter. Barn som har svårt att lita på andra kan tänka att alla andra är emot hen fastän det inte är så. De kan också reagera mycket starkt när de anar att de kan vara lite utanför. Den negativa identiteten tar sig i uttryck genom att man tar sig an en offerroll för att behålla en identitet. Det viktiga är att vi alla är någon. (Höistad, 2001, 42; 45)

Ett sista exempel är ett viljesvagt barn. Ett barn som är viljesvagt visar att hen inte bryr sig fast hen blir mobbad och på grund av detta kan hen lätt bli trampad över. Därför ska man aldrig uppmana ett barn att inte bry sig. Ofta förekommer dåligt självförtroende och en osäkerhet bland ett barn som blir mobbat. Det är också vanligt att barnet har väldigt få eller inga vänner. De kan också ha svårt med relationer till jämnåriga och upplever det lättare att umgås med vuxna. Orsaker till varför man kan ha svårt att skaffa vänner kan vara att man inte tror att någon vill leka med en, man är van med att vara ensam, ingen duger att leka med, man har svårt att socialisera sig samt att man har den tron att ingen tycker om en. (Höistad, 2001, 49–50; 54; Olweus, 1999, 16; Stoor-Grenner och Kirves, 2011, 1–2)

Det finns även en helt annan typ av beteendemönster hos mobboffer, som Olweus (1999, 17, Höistad, 2001, 98) benämner som det provocerande mobboffret. Denna typ är mycket mer ovanlig och innefattar omkring 15–20 procent av alla mobboffer. Barnen som hör under denna kategori har ofta ett hett temperament och vill gärna ge tillbaka så fort de blir kränkta. Rastlöshet, klumpighet, koncentrationssvårigheter och omognad är även vanliga kännetecken. I många fall är inte dessa barn så omtyckta av de vuxna heller, i och med sitt retfulla beteende. Dessa barn tenderar även att mobba svagare eller yngre barn.

2.3 Konsekvenser

Enligt forskning behöver inte mobbning pågå under en lång tid för att offret ska uppleva det som traumatiserande. Även kränkningar som sker endast ett fåtal gånger kan leda till omfattande konsekvenser för den utsatta. Den mobbade kan senare själv börja mobba för att hämnas det man har gått igenom och istället för att själv utsättas för mobbning så väljer hen att mobba andra. (Öhman, 2019, 75; Höistad, 2001, 100)

Enligt Pipping och Arrhenius (2013, 27); Stoor-Grenner och Kirves (2011, 1) & Mattila (2012, 25) kommer ett barn som blir mobbat påverkas negativt och mobbningen kommer leda till

konsekvenser. Hens självkänsla, självbild och sätt att umgås med andra människor kommer att ändras. Oavsett ålder eller tidpunkt i livet så kommer ett barn som blir mobbat att bära med sig upplevelsen under en lång tid och det är inte en självklarhet hur länge hen kommer vara påverkad av vad hen har blivit utsatt för. Vissa individer bär med sig spår efter mobbningen under hela sitt vuxna liv också. Att ständigt gå och känna negativa känslor och utanförskap, kommer leda till att individen missar chanser att få uppleva annat positivt i livet, så som känslorna av ro och glädje.

2.4 Mobbningsförebyggande

När man ska arbeta mobbningsförebyggande gäller det att noggrant granska sin syn på sig själv samt attityder, värderingar och förhållningssätt till varje enskilt barn och hela barngruppen som helhet. Man borde känna barnen så bra att man vet när det handlar om mobbning eller bara en engångsak. "Lek bråk" kan se ut som mobbning fastän det bara är lekfull brottning. En del barn kan dock vara rädda för denna typ av lek. Det kan också hända att ett lek bråk leder till bråk. Därför är det viktigt att följa med barnens lekar. Istället för att avbryta leken borde man lösa konflikten så att barn lär sig att kompromissa. (Höistad, 2001, 140–141; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 11; 19–20; 29; 51)

Personal inom småbarnspedagogiken bör hela tiden arbeta för att främja och utveckla relationerna i barngruppen. För att kunna utveckla och förändra bör man själv ha god självkänedom. Olika val och handlingar som man gör inom personalen kan medverka till att mobbning på daghemmet uppkommer och även fortsätter. Man bör se på hela mobbningsfenomenet ur ett brett perspektiv i och med att hela gruppen på ett eller annat sätt blir berörd av mobbningen. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, 10–11; Höistad, 2001, 139–141)

Det finns en del saker personalen kan göra för att i tid kunna upptäcka mobbning. Man ska lägga märke till de barn som drar sig från gruppen. Att följa med barnens lekar är ytterst viktigt. Det gäller att vara uppmärksam på minsta antydning till mobbning samt att lära sig att kunna tolka tecken på mobbning och förstå vad mobbning innebär. Att tänka att mobbning måste ske upprepade gånger för att räknas som mobbning kan vara problematiskt eftersom redan de första gångerna kan skapa stor rädsla hos offret. Offret

kan bli rädd för att hen ska bli mobbad också i framtiden. (Ekelund & Dahlöf, 2005, 28–29; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 5–6; 50–51).

Det finns fall då man ser att de övriga barnen undviker mobbningsoffret och vänder ryggen till hen. Detta är ett tecken på mobbning som man ska vara uppmärksam på. Ett annat exempel är hur de andra barnen reagerar när ett barn yttrar sig, reagerar de med suckar och menande blickar? Personalen kan uppmärksamma och betrakta barnens sätt att socialisera sig och få en idé om hur barnens relationer fungerar. Då vet personalen vilka pedagogiska verktyg man ska använda sig av. Det positiva med det utsatta barnet ska framställas för de andra barnen så att de kan bli nyfikna på det barnet som blir utfryst. För att uppmärksammas av den makt man har som personal inom småbarnspedagogik så är det viktigt att diskutera om hur ni ser på barnen och fundera på saker ur barnens synsätt. (Ekelund & Dahlöf, 2005, 28–29; Höistad, 2001, 93–94; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 27; 50–51).

I vissa fall vet inte personalen vad mobbning innebär. Det är viktigt att man samtalar om hur man kan känna igen mobbning och att man för värdedialoger. Med öppna diskussioner och tydliga mål att sträva efter tillsammans, gör vi alla delaktiga i det förebyggande arbetet, både vuxen som barn. Man måste anpassa sig till mobbningsituationen och använda den metod eller modell som är passande. Det mobbningsförebyggande arbetet är mer effektivare ju yngre barnet är. För att förebygga mobbning krävs det att barnen kan sätta sig in i ett annat barns situation. Man ska stöda barnen i att kunna beakta varandra och förstärka ansvarskänslan. Barn lär sig att ta hänsyn till andra genom modellinlärning. Barnen ser på hur de vuxna agerar mot varandra och kan agera utifrån det. En annan sak som man ska göra är att förstärka en positiv atmosfär. Delaktighet och samhörighet minskar risken för mobbning. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 46–47; 52–53; Jenninger, 2015, 87).

Faktorer som anses vara viktigast enligt Pipping och Arrhenius (2013, 28) för den som bli mobbad är att hens ord blir tagna på allvar, att mobbningen upphör att inträffa, hen blir tryggad från eventuellt återkommande mobbning, att hen har en vuxen person i sin närhet som finns på hens sida och visar upp sitt stöd samt att mobboffret får någon slags upprättelse gentemot det hen varit med om och ett förlåt. Att anförtro sig om att bli mobbad till en vuxen och sen inte bli trodd på, anses vara något av det mest förkrossande

man kan vara med om. Barnets tillit för den vuxna måste få finnas kvar och den vuxna måste bevisa att hen kommer att agera i saken.

Olsson (1998, 32; 40) och Stoor-Grenner & Kirves (2010, 43; 46; 49; 53) betonar vikten vid att vara en vuxen inom socialt arbete, om det så är inom skolans eller daghemmens verksamhet. Med hjälp av modellinläring kan barn få lättare att hantera känslor och lättare att agera i sociala sammanhang. Den vuxna ses som en förebild för de yngre och som ett exemplar för hur vi ska agera och behandla varandra i gemenskapen. Om man inte ingriper i mobbningen visar man att mobbning är accepterat. Genom att visa sig själv tillgänglig och aktivt delta i det barnen håller på med under t.ex. utevistelserna, visar vi även att vi är närvarande och uppmärksamma på det som barnen diskuterar och hur de samspelar med varandra. Vuxna borde uppmuntra barnen att våga komma och berätta om någon blir mobbad.

Mattila (2012, 109) beskriver att desto starkare och värdefullare en relation anses vara mellan vuxen och barn, desto mer givande och trygg kommunikation kommer att kunna ta plats mellan dem. Kommunikation och relation bygger på och kompletterar varandra, men relationen är ändå den som anses väga tyngre i detta fall. Att osäkra barn har en trygg vuxen som de kan förlita sig på krävs för att de ska våga skapa tilltro till vuxenvärlden. Med en god relation mellan vuxna och barn vill vi våga tro att kommunikationen kring mobbning och hur man kan förbygga den, får ta plats. Det kan ha bra inverkan på barnets mående om man förebygger mobbning.

2.5 Lagar och författningar

Enligt artikel 3 i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (Förenta nationerna, 2008, 3) så har vi alla rätt till personlig säkerhet. I artikel 15 tar man upp rätten till att ha en nationalitet och i artikel 18 betonar man rätten till religionsfrihet, att få följa sin tro samt en rätt till tankefrihet. (Förenta nationerna, 2008, 6). Yttrandefriheten och åsiktsfriheten är centralt i artikel 19, och i artikel 22 tar man fasta på kulturella och sociala rättigheter samt rätten till social trygghet. För att en människas personlighet ska kunna utvecklas och ens eget värde kan försvaras så behövs de kulturella och sociala rättigheterna. (Förenta nationerna, 2008, 7; FN:s konvention om barnets rättigheter, 1991)

FN:s barnkonvention (1991) antogs 1989 och togs i kraft i Finland år 1991. Orsaken till FN:s barnkonvention är att fastställa de befogenheter som barn har och ta hänsyn till att de följs och får existera. De länder som skrivit under FN:s barnkonvention har även lovat att följa dem. I FN:s barnkonventions artikel 19, tas det upp att vi har en skyldighet på olika sätt och plan att försöka skydda och förhindra att barn är med om olika slags händelser av våldsmetoder, vårdslös behandling och skada. (Fagerstrand, Ericson & Kjellander, 2014, 47–48)

Alla barn har lika rätt till ett socialt skydd som ska vara samma för alla barn. Barn är behöriga till omsorg och stöd enligt artikel 25. (Förenta nationerna, 2008, 8–9) Enligt artikel 7 har vi alla rätt till samma skydd mot diskriminering i olika former. (Förenta nationerna, 2008, 4) Barn ska få ta del av ett samhälle som följer och förverkligar de friheter och rättigheter som tas fram i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. (Förenta nationerna, 2008, 10) Ingen får diskrimineras på grund av kön, tro, hudfärg, ursprung, familjeförhållanden, hälsotillstånd eller funktionsnedsättning. Vi har alla rätt att behandlas jämlikt. Vi är alla lika värda och har rätt att vara fri och ha rättigheter. (Förenta nationerna, 2008, 3; Diskrimineringslag 1325/2014)

Enligt Diskrimineringslag 1325/2014 bör småbarnspedagogikens anordnare göra en bedömning av hur verksamheten uppnår jämlik behandling samt hur olika befolkningsgrupper påverkas av verksamheten. Inom verksamheten ska man även arbeta på ett sätt som främjar jämlik behandling, därför ska en plan för främjandet av jämlik behandling också tas fram tillsammans med personalen. Även barn och vårdnadshavare har rätt att ge sina synpunkter gällande de främjande åtgärderna.

Några av småbarnspedagogikens syften är bland annat att enligt barnets ålder och utveckling främja en god hälsa och uppväxt samt ett helhetsmässigt välbefinnande. En annan uppgift småbarnspedagogiken har är att se till att varje barn behandlas likvärdigt och jämställt och att alla barn har samma möjligheter. Man vill också skapa respekt och ha förståelse kring olika språkliga, kulturella och religiösa skillnader. (Lag om småbarnspedagogik 540/2018)

Inom småbarnspedagogiken vill man även främja barnets sociala färdigheter och förmåga att samverka med andra barn samt att visa respekt för andra människor. Enligt Lag om

småbarnspedagogik 540/2018 står det även att miljön inom småbarnspedagogiken bör främja ett barns utveckling och lärande. Miljön ska också vara trygg och hälsosam och därefter ska barnet skyddas från mobbning, våld och olika slags trakasserier.

I Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022, 34) tas nolltoleransen mot mobbning, våld och trakasserier upp på ett flertal ställen samt att personalen ska kunna känna igen hur mobbning kan te sig. På daghemmet bör man ha god beredskap för att kunna både förebygga och ingripa vid mobbning. Något som är viktigt i det förebyggandet arbetet med mobbning är att på ett allmänt plan främja en god gemenskap på daghemmet samt att stödja barnets egna kamratrelationer.

3 Omgivningens påverkan

Enligt Williams (2020, 29) är det viktigt att komma ihåg att oavsett om barn lär sig av varandra i vardagen, så betyder det inte att de inte tar in information från vuxna i sin omgivning också. Vuxna som arbetar med barn har en stor roll i att uppmuntra barn att testa på nya saker och våga göra misstag. I samvaro med andra barn är det även viktigt att få fram att vi alla tänker, tycker och fungerar på olika sätt, vilket gör att resultaten av det vi framställer i exempelvis olika situationer eller uppgifter kan bli väldigt olika beroende på hur man personligen har tolkat uppgiften. Med medvetenhet om vår omgivning och dess mångfald, får vi se barn som respekterar och uppskattar varandra för deras unika idéer och tolkningar samt nya färdigheter som kan läras av sin omgivning.

I läroplanen är centrala begrepp medverkan och inverkan. Dessa grundläggande värderingar värdesätts ofta av personal inom småbarnspedagogik och man tänker att dessa begrepp är viktiga för barns lärande. I och med att barngruppen kan öka så kan dessa värden vara svåra att leva upp till. Personalens förhållningssätt och kunskap, samt att låta barnen ha inflytande är avgörande. Barn ska få prova på och göra fel och personalen ska vara närvarande och lyssna. Genom att lyssna på barnen kan man komma fram till nya synpunkter och lösningar. (Williams & Sheridan, 2018, 151; Fagerstrand, m. fl., 2014, 18; 34)

3.1 Anknytning

Vi har valt att skriva om anknytning på grund av att vi anser att det är en viktig grund och tid för barnets framtida relationer och att barns anknytning troligtvis kommer påverka dem på ett eller annat sätt. Med en trygg anknytning till någon i sin närhet vet barnet om att hen har en säker relation som stöd i jobbiga situationer. Med en otrygg anknytning har barnet inte en trygg bas att luta sig tillbaka på då det behövs.

När man pratar om anknytning så menar man förmågan att bilda nära relationer till individer som kan bidra med trygghet, värme och lugn. Vid anknytningen känner sig barnet förstått av föräldrarna och får sina behov tillfredsställda. De nära relationerna kan ha inverkan på de inre mentala strukturerna som i sin tur har inverkan på den sociala interaktionen och utvecklingen av personligheten. Ett barn behöver få känna trygghet, kärlek och tillit i sin relation till modern för att psykiskt kunna fungera väl. (Hart & Schwartz, 2010, 72; Fahrman, 1996, 19, 22; Mattila, 2012, 103)

För att ha lättare att skapa goda relationer så behövs en anknytning som är trygg. En trygg anknytning leder också till att barnet har en bättre tillit till sig själv samt upplever självständighet. Det viktiga är att barnet litar på att andra individer i hens omgivning hjälper och stöder när det behövs. (Hart & Schwartz, 2010, 73–74)

Det finns både trygga och otrygga anknytningsmönster som kan påverka utvecklingen av en hållbar inre struktur. När det handlar om ett tryggt anknytningsmönster så får barnet hjälp och stöd av en närvarande vuxen. Den vuxna ser och förhåller sig kärleksfullt till barnet när barnet söker efter stöd. De barn som har en trygg anknytning är ofta flexibla och tål stress. De närstående vuxna ses som en stabil och säker bas som finns nära barnet och som barnet vänder sig till när hen känner sig otrygg. När barn behöver värme och närhet behöver den vuxna fungera som en trygg bas och när barnet vill utforska sin omgivning behöver den vuxna fungera som en hamn. (Hart & Schwartz, 2010, 88–89; Killén, 2014, 33–34; Karlsson, 2008, 67–68)

När det handlar om otrygga anknytningsmönster så finns det otrygga ambivalenta anknytningsmönstret och det otrygga undvikande anknytningsmönstret. Den förstnämnda innebär att den vuxna inte alltid finns tillgänglig till barnet vilket resulterar i att barnet kan klänga sig fast vid den vuxna och söker ständigt närhet. Barnet kan ofta vara ilsket och dess

känslor kan kännas överväldigande. Barnet kan bli passivt och få svagare självkänsla eftersom barnet kan få den uppfattningen att hen inte kan påverka sin omgivning. Det andra anknytningsmönstret handlar om att barnet börjar undvika att visa sina behov för den vuxna eftersom barnet känner att den vuxna föredrar att barnet inte är behövande. (Hart & Schwartz, 2010, 88; Karlsson, 2008, 69)

När barnet har en desorganiserad anknytning så är det ofta förvirrat eftersom den vuxna som förmedlar trygghet är barnet också rädd för. Denna anknytning kan leda till att barnet anpassar sig till andra och tappar hoppet om en trygg förälder. Barnet kan vara konstant på vakt, ha svårt att lita på andra människor, vara väldigt ilsket eller stelna till helt plötsligt. (Karlsson, 2008, 69–70; Hart & Schwartz, 2010, 89)

Enligt metastudier finns det endast en svag koppling mellan en desorganiserad anknytning och att senare få problem. Fastän denna anknytning är en riskfaktor så är den bara svagt relaterat till en bristande social kompetens och utagerande problem. (Broberg, Risholm Mothander & Granqvist, 2020, 254)

Karlsson (2008, 71) säger dock att en desorganiserad anknytning kan permanent stoppa hjärnans mognadsutveckling. Hjärnans strukturbildning kan påverkas och i hjärnans strukturer kan det sättas spår. Ett större antal synapser kan bortfalla om barnet har en desorganiserad anknytning i en avgörande tillväxtfas. Detta leder i sin tur till att barnet får svårigheter med att reglera sina känslor och att frontalloben på den högra sidan aldrig utvecklas helt. När ett barn upplever något traumatiskt så organiseras hjärnan på ett sådant sätt att det kan ha inverkan på barnets personlighetsutveckling. Hart (2009, 18) tar upp att barn som är djupt deprimerade kan ha svårt att bevara relationer och skapar endast få relationer.

3.2 Resiliens och sårbarhet

Vi har också valt att skriva kort om resiliens och sårbarhet eftersom ett barns skapande och upprätthållande av relationer påverkas av detta. Ett barns resiliens och sårbarhetsnivå avgör även hur ett mobbat barn upplever och hanterar mobbningen.

Precis som vuxna, skiljer sig även barn från varandra och har olika styrkor, svagheter och egenskaper. Resiliens och sårbarhet är dock något gemensamt alla barn delar. Resiliens

handlar om hur väl man klarar av att möta alla möjliga slags motgångar och utmaningar i livet och sedan återhämta sig från dessa. Barn är olika tåliga och sårbara när det kommer till att skapa relationer. I sitt utvecklande av relationer behöver barn stöd av de vuxna inom småbarnspedagogiken, en del barn är i behov av mer stöd, andra mindre. (Öhman, 2019, 21; Helmen Borge, 2011, 15)

Helmen Borge (2011, 11; 17) menar att ordet "resiliens" sammanbinder de karaktärsdrag som finns i miljön runtomkring barnet till barnets egna karaktärsdrag. Det är frågan om svåröverskådlig interaktion mellan individen och den skrämmande miljö som omgiver hen. Man prioriterar att barnets utveckling ska fortsätta göra framsteg åt ett välmående håll även om hen varit utsatt för vissa risker.

Sårbarhet kan även uttrycka sig på andra sätt. För en del barn är det en utmaning att försöka läsa andras signaler, andra barn blir överrumplade av intryck i sin omgivning och glömmer för stunden bort vad de själva vill eller vad de behöver göra. Det finns också barn som inte tar åt sig av andras kommentarer eller verkar bry sig så mycket, dessa barn anses ha högre resiliens. (Öhman, 2019, 21)

Även om barn upplever negativa kommentarer och kränkningar olika, ska man alltid ta dessa på allvar. Alla barn har lika rätt att känna tillhörighet och känna sig som en del av gemenskapen och ifall någon säger eller gör något kränkande mot barnet, hotas denna rättighet och barnet hamnar i en riskzon. Det kan handla om en engångsföreteelse, eller något mer varaktigt och barnets välbefinnande påverkas negativt i stunden. Kränkningar och mobbning i barndomen kan även påverka livet framöver negativt, eftersom låg status ofta kan leda till konsekvenser i livskvaliteten på lång sikt. (Öhman, 2019, 21–22)

För att göra ett barn mindre sårbart för olika saker, behöver man stärka barnets kognitiva, sociala och karaktäristiska beteendemönster. Det är viktigt att barnet skapar sig en god självuppfattning och en tro på sin förmåga att hantera stress och olika risker i miljön. Något som är värt att nämna är att olika slags stödkontakter nödvändigtvis inte främjar ett barns resiliens. Det är i själva verket beröm, uppmuntran och känslan av att lyckas med något som stärker resiliensen. (Helmen, Borge, 2011, 47)

Daghemsmiljön har betydligt mer fokus på barnens välbefinnande än på akademiskt lärande. Vänskapsrelationer är också mycket mer lätta att påverka i denna ålder än i äldre

åldersgrupper. Därför är daghemsåldern en tid som lämpar sig för resiliensbyggande åtgärder. Uppmärksamhet och socialt beröm är något som alla små barn behöver för att stärka resiliensprocesserna. (Helmen Borge, 2011, 144)

4 Relationer

Vi har valt att ta med kapitlet relationer då relationer till andra personer är sådana som skapas och formar en under hela ens livstid, oavsett om du är ung eller gammal. I det här kapitlet har vi delat in barnets relationer i förhållande till personal, andra barn och syskon. Med personal syftar vi på de vuxna som barnet spenderar stor del av sin tid med vid daghemmen. Med andra barn syftar vi på de barn som barnet lär känna och socialiserar med på daghemmet. Vi valda även att ta med syskonrelationer på grund av att barn med syskon på samma daghemsavdelning kan ha så pass starka band att det påverkar barnets resterande sociala nätverk på ett positivt och/eller negativt sätt.

Alla möten som barn och personal är med om, upplevs och uppfattas på olika sätt. I samspel med andra personer tolkar vi det som sägs, gester som görs, ansiktsuttryck, o.s.v. Samspel är fyllt av känslor och är något som inte kan undvikas. I möten mellan barn och personal inom småbarnspedagogik vill båda parterna få fram sitt budskap och även förstå den andra partens synvinkel, som leder till förtroende för varandra och en fin förmåga att hålla samtal med andra. (Persson, 2019, 28–30)

En relation utvecklas vanligtvis mellan två personer, men kan också bestå av flera individer. För personal inom småbarnspedagogiken är det nödvändigt att skapa och bibehålla relationer till alla barn i gruppen. För ett barn är det däremot omöjligt att skapa varaktiga relationer till alla barn i gruppen. (Öhman, 2019, 13)

Enligt Mattila (2015, 44) så finns det krav som behöver tillgodoses för att en förtroendefull relation ska ges utrymme att skapas. Exempel på dessa krav är medkänsla, iver, vetskap, tålmodighet samt självkännedom och sakkännedom på emotionella och sociala plan.

Enligt Öhman (2019, 104) kan relationer delas in i så kallade horisontala och vertikala relationer. Kortfattat är barnets relationer med andra barn horisontala och vertikala

relationer innebär en relation mellan vuxen och barn. Barnets horisontala relationer, alltså med andra barn, innebär att relationerna alltid är likvärdiga. Båda parter befinner sig i ungefär samma ålder och utveckling och därmed på samma nivå. Vertikala relationer är till motsatsen aldrig likvärdiga och parterna befinner sig inte på samma nivå, varken ålders- eller utvecklingsmässigt. Ena parten, den vuxne, har en övergripande position, som leder till både ansvar och makt. Den vuxne behöver därför anstränga sig för att på bästa sätt bemöta barnet på dess nivå, genom att till exempel anpassa språket enligt barnets nivå.

4.1 Relationer barn emellan

I barngruppen finns många slags barn, där allas kommunikation skiljer sig åt och alla har olika förväntningar och erfarenheter av hur samspel ska utmärka sig. Det krävs stort engagemang av ett barn för att upprätthålla och skapa nya relationer. Barn söker sig gärna till andra barn för att kunna relatera till varandra och tillsammans kunna ha en grund baserad på vad de har gått igenom och uppfattat. Att vara tillsammans med varandra och ha en gemenskap är något alla barn strävar efter och värdesätter högt. Man vill också göra sig förstådd och kunna förstå de andra barnen. (Williams, 2020, 17; Öhman, 2019, 102–103; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 23)

Barns sociala umgänge handlar om att barnet ska få skapa en känsla av delaktighet, samhörighet och tillhörighet. Det är viktigt att barn uppskattar de andra barnen och att hen själv blir uppskattad och accepterad. För att ett barn ska kunna utveckla sitt relationella lärande är det viktigt att få känna sig accepterad av andra. Att ha någon att vara med, i både samspel och lek är också väldigt viktigt. (Williams, 2020, 17; Öhman, 2019, 102–103).

Sociala resurser är olika slags faktorer barn kan använda sig av för att få högre status och mer makt i olika sammanhang. När barn ser andra använda makt så kan de vilja testa att göra det på liknande sätt. Ett barn med hög status ges automatiskt mer utrymme för att prata bland andra barn. Sociala resurser är dock sällan relevanta i alla sammanhang utan man kan säga att resurserna är situationsbundna. Sociala resurser kan vara till exempel ålder, då använder barnet sin ålder till sin fördel och för att skapa gemenskap, genom att exempelvis säga "Den här leken får bara vi som är 5 år leka!". Det bildas inte alltid goda vänskapsrelationer. (Öhman, 2019, 113; Löfdahl, 2018, 235; 242; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 24)

När en del barn har högre status och makt än de andra barnen så kan det bli bestämmande över vem som får vara med och vem som lämnar utanför. Redan små barn bestämmer vem som har mer eller mindre värde och vem som får vara med och vem som lämnas utanför. I leken kan barn kan börja ändra på reglerna eller tilldela ett annat barn en roll som ingen vill vara. Barn tänker att de har rätt att utesluta ett annat barn ifall det barnet gör något som anses vara dumt. Dynamiken i gruppen ändras varje gång någon börjar eller slutar på daghemmet. Ett barn som nyligen har börjat känner inte till kamratkulturerna vilket kan leda till att hen blir avvisad. (Öhman, 2019, 114; Löfdahl, 2018, 235; 242; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 37; 42)

Genom att säga att man leker en lek som endast är till för flickor eller endast till för pojkar, så är det ett sätt att använda könet som en social resurs. Kulturella bakgrunder kan också användas som en social resurs som leder till gemenskap, genom att man exempelvis pratar samma språk. Att ha flera sedan tidigare etablerade relationer kan också ge tillgång till högre status bland barn. Om man kan mycket om ett ämne eller är bra på något specifikt, kan det också underlätta positionering och högre status i en del sammanhang, då de andra barnen tycker man är duktig och de påpekar att man kan så mycket om något. (Öhman, 2019, 113–114)

Barn med beteendestörningar eller som har svårigheter med inläringen, löper större risk för att få problem med att hantera och skapa sociala nätverk vid exempelvis daghemmet. Barn med svårigheter relaterade till att hantera och visa sina känslor, löper även större risk för att kontakten och bandet som skapas med andra barn i deras ålder blir lidande. Goda relationer bidrar på många sätt till ett barns utveckling. De relationer som barnen bildar med varandra i daghemmet, är en del av deras process till mognande och även en mycket händelserik tid i deras liv. (Killén, 2014, 102–103; Williams, 2020, 34; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 24)

Sådant som just nu i barnets liv är viktigt och aktuellt, kan vara sådant som en vuxen person kanske inte anser vara lika aktuellt, vilket gör att barnet istället finner bekräftelse hos andra barn med samma intressen och intryck. Barn i alla åldrar lär av varandra, oavsett om det är medvetet eller ej. Barnets vänner har en stor roll i att låta barnet öva på livsviktiga kunskaper som hen behöver, som exempelvis de sociala färdigheterna. I grupp lär sig barn de färdigheter som behövs i samhället medan de i vänskapsrelationer lär sig färdigheter

som behövs i nära relationer. Det räcker med att ha en nära vänskapsrelation för att risken att bli mobbad ska bli lägre. För att man ska utvecklas av en relation så får relationen inte ha en negativ inverkan på något vis. (Williams, 2020, 17; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 30)

Hur barn tar kontakt och skapar sociala band med andra barn är sådant som kan observeras och sammanställas för att se om det finns likheter i barnets beteende mot andra barn. Även hur barnet reagerar på att andra barn tar kontakt med hen är sådant som kan observeras. Är barnet ett sådant som tar första steget till kontakt eller är hen den som väntar på att bli medbjuden i leken? Rollen i leken som barnet tar, är hen den som ska synas och höras eller följer hen tyst strömmen? (Killén, 2014, 198; Williams, 2020, 12).

Leken har en mycket viktig roll i daghemsverksamheten och bidrar till att barn får öva på sociala situationer med varandra. Med hjälp av leken tar barnet del av gemenskapen och får en djupare förståelse för sin omgivning. Barnet utvecklas socialt genom parallella-, sociala- och rollekar. När barnet leker tillsammans med andra så lär sig barnet att samarbeta och kunna iaktta andra. Detta kan i sin tur leda till att barnet får en bra bild av sig själv. (Killén, 2014, 198; Williams, 2020, 12; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 36)

Genom att observera och sammanställa får vi chansen att skapa en tydlig helhetsbild gällande hur barnet beter sig i sociala situationer med andra barn och om det faktiskt är en tillfällighet eller om vi ser ett återkommande beteende. Även de känslor som framkallas vid kontakt med andra barn är intressanta för oss, för att vi ska kunna skapa en så genomgående bedömning av situationen som möjligt. Den chans vi ges dagligen att kunna observera barn och förändringar i deras sätt att exempelvis socialisera med andra i deras ålder, ger oss chansen att se förändringar i deras mående, vilket gör våran roll som personal inom småbarnspedagogiken ännu mer betydelsefull. (Killén, 2014, 198–200)

4.2 Relationer mellan personal och barn

Enligt Killén (2014, 128; 137) finns det flertal viktiga beståndsdelar som används i hur vi bygger upp och bibehåller relationer mellan vuxna och barn. Dessa beståndsdelar går oftast hand i hand och det kan krävas flertal av dem för att barnet ska börja känna att hen har en anknytning till den vuxna i fråga. Exempel på sådana delar är att den vuxna stöttar barnet med att hantera och lära känna sina känslor och hen har en viktig roll vid att få barnet att

känna uppskattning och sedd. Personal som arbetar med barn och besitter kunskap inom relationer, har något mycket värdefullt. Att kunna se saker och ting från barnets synvinkel, lyssna och visa medkänsla, är sådana saker som inte all personal ser som en självklarhet. Genom att skapa och bibehålla en genuin relation till de barn som vi arbetar med, kommer barnets strävan till personlig utveckling blomstra.

I en relation mellan vuxen och barn, där den vuxna ses som lugn, stöttande och positiv, skapas goda förutsättningar till utveckling för barnet. Det finns bevis för att kvalitén i en relation mellan personal och barn har en avsevärd betydelse för barnets lärande. Genom att stödja barn när de kommer i kontakt med sina egna känslor och hjälpa dem uttrycka sig på ett sätt som inte skadar de själva eller någon annan, ger vi barnen goda förutsättningar för att utveckla de sociala färdigheter som hen kommer använda sig av i nutiden och framtiden. (Öhman, 2019, 14–15; Killén, 2014, 140)

Hall (2019, 65–66) menar att personal inom småbarnspedagogik har nytta av att besitta egenskaper som att vara påhittig, visa intresse för det barnen håller på med, ha humor och ha möjligheten att snabbt anpassa sig till nya situationer. Med hjälp av dessa egenskaper representeras en trygg vuxen som både barnet och hens föräldrar kan skapa en relation med. Med hjälp av att visa intresse och undran över barnets tankar och idéer, kommer möjligheten att se daghemmet ur barnets synvinkel utvecklas.

Att barn får vara med och påverka i verksamheten ska vara något som lyser igenom verksamhetens miljö och struktur. Det är de vuxnas skyldighet att se till att barnens influens i verksamheten får ta sin plats och uppmuntras att komma fram i olika projekt och situationer. Vuxna kan även välja att använda sig av så kallad "skenbar delaktighet", då vuxna kan påstå att de självklart låter barnen vara med och påverka och vara delaktiga, vilket istället är beklätt i en annan avsikt. Exempelvis frågor med ledande motiv där vuxna försöker få fram det svar som hen själv önskar höra eller situationer då barnen tas med endast för att få de vuxna att framstå som inkluderande och inte egentligen har en egen röst att påverka med. (Fagerstrand, m.fl., 2014, 89; 100–101)

När personal inom småbarnspedagogik observerar barns samspel och relationer med varandra under lekens gång, kan det ibland hända att personalen själv behöver visa sin närvaro med hjälp av att delta i leken som barnen har. Genom att vara med i leken så är

det lättare att se vilka lekstunder som faktiskt är lek och vilka som urartar och behöver avstyras. Den vuxna fungerar som en trygg punkt när barnet leker och utforskar. Genom att ta hänsyn och lyssna på barnet förstärks relationen. Relationen mellan en vuxen och barn inverkar senare på hur barnet bildar relationer med vänner. (Hall, 2019, 57; Stoor-Grenner & Kirves, 2010, 50–51)

I ett barns vardag på daghemmet upplever barnet sig ständigt bli värderat, eller som Öhman (2019, 19) benämner, hissad eller dissad av andra. Dagligen går barnen runt och hissar och dissas sig själva och andra. Detta är något som markant påverkar varje barns egen självvärdering. Samtidigt som exempelvis en negativ kommentar påverkar barnet negativt på ett individuellt plan, kan även gruppdynamiken och klimatet i barngruppen påverkas av detta. Därför är dessa värderingar, att bli hissad eller dissad, något som både är ett individuellt och ett socialt fenomen.

För personal inom småbarnspedagogiken kan det rentav vara en utmaning och balansgång att växla mellan dessa perspektiv. Som personal är man tvungen att på bästa sätt försöka se problematiken både på individ- och gruppnivå. Ifall personalen enbart ser på exempelvis en mobbningsituation på individnivå, till exempel genom att man anser att barnet är snällt eller elakt, leder det till att man inte synliggör de värderande processerna i själva barngruppen. På individnivå kan personalen se till att exempelvis ett barn som är drabbat av mobbning får individuella stödinsatser vid behov. Trots detta kan de negativa värderingarna fortsätta i barngruppen, genom att eventuellt riktas mot ett annat barn som blir offer för mobbningen istället. (Öhman, 2019, 19)

Det är inte heller optimalt att personalen enbart fokuserar på gruppdynamik och ett gruppstärkande arbete i en situation där ett barn blir mobbat. Då finns det en risk att barnet som blir mobbat inte får tillräckligt med individuellt stöd och uppmärksamhet. Med detta sagt behöver alltså personalen kunna både arbeta på individnivå och rikta stödformer till det drabbade barnet, samtidigt som de kan betrakta omgivande faktorer och kamratrelationer. Personal kan även dra nytta av att reflektera kring sina egna förhållningssätt och sin medvetenhet om relationellt arbete. (Öhman, 2019, 19–20)

Det lärandet som barn påträffar är sådant som kommer pågå under hela livet. Som personal har vi en viktig roll att lära ut lärdomar och kunnande som barnet kommer behöva för att

kunna hantera framtiden och dess obekanta förändringar. Kunskaper som betonas vara viktiga att barnet besitter och lär sig vid daghemmet är exempelvis att samarbeta med andra, att lära sig från varandra, förmågan att tänka logiskt och lösa problem samt att besitta förmågan att vara anpassningsbar till nya situationer och händelser som påträffas. (Williams, 2020, 23)

För att barnet ska utvecklas så behöver omgivningen vara fördelaktig. Barnets behov att få samverka och relatera till andra är ett behov som är grundläggande. För att omgivningen ska vara fördelaktig så behöver den vuxna vara närvarande och kunna anpassa sig till barnets behov. Den vuxna ska vara pålitlig och visa intresse för barnet. Något som nästan kan kännas omöjligt att göra som vuxen, är att bygga en trygg och förtroendefull relation till ett barn. (Hart & Schwartz, 2010, 18; 29; Fagerstrand, m.fl., 2014, 68; Mattila, 2015, 37)

Enligt Williams (2020, 86) har de vuxna som arbetar med barn en viktig roll i att flitigt röra sig omkring i miljön där barnen befinner sig och observera hur de vänskapliga relationerna ser ut barn emellan, så att vi får en chans att bilda oss en egen uppfattning om vilka barn som tar de mer extroverta rollerna i diskussion med andra, vilka som tar den mer introverta rollen, vilka som styr samtalet och lekens gång, vilka som inte alls får vara med samt vilka som endast får vara med under andra barns villkor. Med kunskap om att barns relationer till varandra ser olika ut för varje enskilt barn, har vi chansen att även upplysa andra barn om att det inte är en självklarhet för alla andra att de får komma med i leken eller den sociala gemenskapen utan en tydlig inbjudan.

4.3 Relationer syskon emellan

Relationer syskon emellan kan upplevas på olika nivåer. Vissa syskon pratar knappt med varandra och skulle aldrig dela med sig av sina personliga åsikter, medan andra syskon är som fastklistrade i varandra och vill göra allting samtidigt. Relationer fyllda med kärlek och hat kan upplevas i andra fall också, som vänskapsrelationer eller relationer till andra släktmedlemmar. Men just relationen mellan syskon är en sådan som är känd för att ha snabba infall gällande om relationen just nu är god eller svag. Detta beror på att relationen syskon emellan präglas starkt av tävlingsinstinkt och kärlek. Syskon både jämför sig med varandra och tävlar med varandra. Man kan säga att ingen annan relation är lik den relation som två syskon har. (Rotkirch, 2014, 200; Schönbeck, 2008, 174)

Schönbeck (2008, 171) säger att det är syskonen man i första hand tänker på när man minns tillbaka på sin barndom, oavsett hur relationen till dem har varit. Syskonrelationen är den relation som startar tidigast i livet, den påverkar oss mycket och varar längst av alla relationer i livet. Enligt Rotkirch (2014, 201; 205) så är syskonrelationer något som många gånger kan glömmas bort och inte är speciellt anmärkningsvärt när man tittar närmare på barnet och hans familj, trots att relationen syskon emellan anses värdesättas högt bland barn. Relationen syskon emellan anses även vara en lika vardaglig kommunikation som den som sker mellan barnet och föräldern. Det är till och med konstaterat att det är vanligare i Finland att inte bo i samma hem som sin pappa, än att bo i ett hem utan sina syskon.

I syskonskaran är det syskonet som är fött närmast inpå en själv som man i första hand skapar anknytning till, oavsett om syskonet är yngre eller äldre. I allmänhet leder flera syskon till att ett barn får mer starka karaktärsdrag. Till exempel så blir en storasyster till flera yngre syskon betydligt mer dominerande och följer mer regler än en storasyster med enbart exempelvis en lillebror att hålla ordning på. I tvåbarnsfamiljer får dock både det yngsta och äldsta barnet tydliga roller och det ställs olika krav respektive förväntningar på dem. (Martensen-Larsen & Sørriig, 2004, 24–25; Rotkirch, 2014, 205–206; Schönbeck, 2008, 19)

Men Bergqvist (2008, 171) menar istället att de som påstås vara typiska roller för det yngre och större syskonet, endast är sådant som vetenskapligt arbete säger emot. Vetenskapen säger istället att det inte alls finns någon koppling till förutbestämda karaktärsdrag hos barn och deras plats i syskonledet.

När två barn föds tätt inpå varandra kan de uppleva att modern inte har möjlighet att ge båda lika mycket tid och uppmärksamhet. Ifall modern blir gravid på nytt när ett barn endast är några månader gammalt kan barnet påverkas av detta framöver i sitt liv och jämt känna sig förbisett. Det är vanligt att det äldsta barnet ser den yngre som en konkurrent och tävlar omedvetet om moderns uppmärksamhet. För att barnen ska få tillräckligt med utrymme, uppmärksamhet och kärlek ska det helst skilja tre till fyra år mellan dem. (Martensen-Larsen & Sørriig, 2004, 27–28)

Rotkirch och Apter (2014, 206; 1997, 154–155) menar att syskon upplevs ofta ha egna lekar som de själva skapat och humor som hålls intern för bara dem. Detta kan lätt leda till att

syskonens omgivning, så som vuxna och andra barn, snabbt känner sig utfryssta från syskonskaran. Sedan nämner Rotkirch (2014, 206; 210) även att de barn som har starka band till sina syskon kan ha det lättare att skapa nya band och vänskapsrelationer med andra barn. Att ha syskon kan alltså göra gott för barnets sociala färdigheter. Löfdahl (2018, 235) berättar att hon i sin forskning stötte på ett barn som hade ett äldre syskon och att barnet tack vare detta fick leka med de äldre barnen. De äldre barnen har oftast den högsta statusen bland barnen så i detta fall fick ett yngre barn tack vare ett äldre syskon prova på att få bestämma och vara äldre.

Enligt Schönbeck (2008, 73–74) händer det relativt ofta att de äldsta syskonen upplever att de blir orättvist behandlade och att småsyskonen är de som blir favoriserade i hemmet. Både yngre och äldre syskon strävar efter makt och att få dominera i olika sammanhang. Hur de försöker uppnå makten utmärker sig olika beroende på om barnet är äldst eller yngst. Äldre barn har ett övertag när det gäller verbala färdigheter, vilket leder till att den äldsta uttrycker sig mer aggressivt verbalt och exempelvis försöker hota och muta det yngre syskonet i bråksituationer. För att kompensera sina svagare verbala färdigheter använder sig småsyskonet av mer fysiskt utåtagerande, exempelvis genom att bita, klösa och nypa. De kan även taktiskt börja gråta, sura och vädja om hjälp, och ifall föräldrarna uppmuntrar detta genom att ge tröst åt den yngre och läxa upp den äldre får småsyskonet automatiskt ett övertag i situationen.

Storasyskon är ofta de som uppvisar mest självsäkerhet och bestämdhet, men kan trots detta ha en låg självkänsla. I allmänhet är de mer ängsliga, lydiga och skötsamma än sina yngre syskon. De är mer ansvarsfulla men samtidigt har de ett större kontrollbehov, vilket även leder till att de ofta är dåliga förlorare. Småsyskon skiljer sig från storasyskonen genom att vara mindre skötsamma och ambitiösa, men känner sig ändå mer älskade för den de är och har även därför en högre självkänsla. Ofta är småsyskon mindre allvarliga, mer äventyrliga och är benägna att ta mer risker än sina äldre syskon. (Schönbeck, 2008, 87–88)

5 Metod

Vi har valt att utföra en kvalitativ undersökning genom att samla in data utifrån intervjuer med socionomer och lärare inom småbarnspedagogik. Vi har valt att utföra en kvalitativ undersökning eftersom vi vill få en djupare förståelse och bredare svar, med hjälp av att utföra intervjuer. Den intervjuade får dela med sig av sina erfarenheter och får leda samtalet. Vid behov kan vi styra samtalet tillbaka till de frågor vi har nedskrivna och önskar få svar på.

Den kvalitativa intervjumetoden används när en uppfattning ska skapas om den intervjuades vardag och hur hen upplever situationer ur egen synvinkel. Tanken är att forskaren på detta sätt ska se fenomenet från insidan. Med detta i åtanke, strävar man efter att skapa en så djup och fulländad uppfattning som möjligt av det man studerar. För att få sina frågor besvarade så innehållsrikt som möjligt vill man använda sig av intervjupersoner som man med säkerhet vet har bred kunskap och erfarenhet av ämnet man undersöker. (Kvale & Brinkmann, 2014, 41; Magne Holme & Krohn Solvang, 1997, 92; 104)

Daghemspersonal som vi har fokuserat på är personal som arbetar inom äldre barngrupper eftersom vi tänker att mobbning framkommer tydligare hos äldre barn. Intervjuerna har utförts genom att vi har träffats. När vi har träffats har vi valt att träffas på deras arbetsplats istället för en annan allmän plats. Orsaken till detta är att vi vill att den intervjuade ska känna sig bekväm i en bekant miljö och att ingen annan utomstående tar del av intervjun. Med den intervjuades godkännande har vi valt att spela in intervjun för att ta tillvara på deras svar och kunna ha möjligheten att gå tillbaka och lyssna igenom intervjun vid behov.

Vi har valt att inte skicka ut frågeformulär eller intervjufrågor via e-post, eftersom det handlar om känslig information. Vi önskar att få träffa och samtala med de intervjuade så att vi på bästa sätt kan fördjupa oss, sätta oss in i ämnet samt skapa en så naturlig konversation som möjligt. För att få ett så autentiskt svar som möjligt så har vi valt att inte skicka ut frågorna på förhand. När vi träffar de som blir intervjuade så är det viktigt att vi presenterar oss och berättar om arbetets bakgrund och syfte, så att den intervjuade får förståelse för ämnet och förtroende för oss.

Även Magne Holme & Krohn Solvang, (1997, 105) uppmärksammar vikten av att som forskare förklara arbetets syfte och bakgrund till den man intervjuar. Detta för att skapa en så bra förutsättning som möjligt för en givande och lärorik intervju, där även intervjupersonen känner tillit till forskaren.

Frågorna som vi har valt att ställa de personer som ställer upp på intervjun är sådana öppna frågor som inte har någon slags ledande baktanke bakom sig. Eftersom Ryen (2004, 49–50) menar att de frågor som intervjuaren ställer, ska vara sådana som inte framställer ett svar som intervjuaren själv önskar höra. Genom att inte vara övertydlig med frågans natur och varför den ställs, så kommer svaret från den intervjuade vara genuint. Om svaret som den intervjuade ges verkar otydligt och svårt att tolka, kan det löna sig att fråga rakt ut om du har missförstått hans svar eller om du uppfattat svaret korrekt. Genom att säkerställa att svaret är korrekt från början så behöver det inte bli ett senare orosmoment.

5.1 Etiskt förhållningssätt

På förhand informerar vi den intervjuade om hur många intervjufrågor det handlar om så att hen kan boka in tillräckligt med tid. Vi svarar på alla frågor vi får gällande arbetet med undantag för sekretessbelagda frågor för att visa att vi genuint lyssnar och att vi respekterar de intervjuade. Alla individer och daghem som är inblandade är anonyma och vi är noga med att informera alla intervjuade om detta för att de ska kunna känna trygghet och förtroende. Under intervjun låter vi de som intervjuas berätta fritt om sina personliga erfarenheter och vi försöker hålla det som en vardaglig diskussion. När arbetet sedan är avslutat så raderar vi inspelningen så att den inte hamnar i fel händer. Inget av intervjumaterialet används till något annat än detta arbete.

Enligt Kvale och Brinkmann (2014, 98–99) så är gränsen mellan att göra en djupdykning i intervjun och få så ingående svar som möjligt och hålla respekten och gränsen vid det etiska mycket känslig. Med intervjumomenten som hålls vill personen som intervjuar kunna göra en djupdykning med sina frågor och få fram nya intressanta svar som inte upptäckts tidigare. Här kan situationen bli klurig, med tanke på att man ändå inte vill göra intrång på den intervjuades privata erfarenheter och skapa en dålig relation. Etiska frågor som också dyker upp i situationerna när intervjuer ska hållas, är exempelvis hur intervjupersonen

kommer att beröras av frågorna och situationen som kan upplevas som spännande och psykiskt pressande.

Med fokus på att forska på ett etiskt forsknings sätt, vill vi lära oss förmågan att tolka uttryck och påståenden med god moral. Att kunna bedöma och tolka blir viktigare här än att följa akademisk förståelse till punkt och pricka. Genom att vara medveten om etisk kompetens och besitta kunskap, kan vi se närmare på människans situation och få möjligheten att i framtiden kunna framställa nytt kunnande. (Kvale & Brinkmann, 2014, 114; 117)

Enligt Ryen (2004, 156) behöver det vara överenskommet och förstått både mellan personen som blir intervjuad och den som intervjuar, att förtroendet för varandra finns där. Personens identitet kommer hållas konfidentiell samt att de personer som ställer upp på intervju inte kommer komma till skada på något sätt.

5.2 Val av respondenter

Vi har valt att intervju lärare inom småbarnpedagogik och socionomer som arbetar inom småbarnspedagogiken med äldre barn. Vi ville intervju både och för att få ta del av bådas synvinklar och erfarenheter. Vi förberedde oss på att lärare finns på alla daghem, men socionomer kan eventuellt vara svårare att få tag i. Tanken från början var att vi skulle intervju tre lärare och tre socionomer men resultatet blev istället fyra lärare och två socionomer.

Som tur hade vi "nära kontakt" med flertal av daghemmen som ställde upp som respondenter, då vi i samband med vårt slutarbetskrivande även har vikarierat och arbetat vid daghem under samma tidsperiod. Detta gjorde att vi hade kontakter som vi kunde be ställa upp på intervjuer och de vi förfrågade svarade alla jakande. Det gjorde vårt arbete mycket smidigare, vilket vi är väldigt tacksamma över.

6 Intervjuresultat

I den här delen av examensarbetet kommer vi framföra det resultat som intervjuerna gav oss. Bland respondenterna så skiljdes sig arbetets längd och erfarenhet inom

småbarnspedagogiken stort. Vissa respondenter var nyanställda inom småbarnspedagogiken och andra hade arbetat tiotals år. De svar som vi fick kommer vi att analysera och se om respondenterna har liknande svar eller helt olika. Vi kommer även koppla svaren till arbetets teoretiska ram för att se om det vi läst om i teorin överensstämmer med hur det är ute på fältet. Svar som säger emot vår tidigare forskning intresserar oss också.

6.1 Mobbingens förekommande

Den första frågan vi valde att ställa var om mobbing förekommer i barngruppen som personalen arbetar med. Vi valde att ställa en ganska "rakt på sak" fråga för att påbörja intervjuerna, på grund av att det är en viktig fråga som inte kan undvikas i den handling vårt arbete har. Med att ställa den första frågan kopplad till mobbing och deras egna avdelningar, ville vi ge dem en chans att tänka efter hur de själva upplever den arbetsmiljö de arbetar i och inte se något svar som de anger som rätt eller fel.

Majoriteten av respondenterna svarade jakande på om mobbing förekommer i barngruppen. Flera av dem tog även upp att det tyvärr är något som man märker redan från väldigt tidig ålder, fast många tror och säger att mobbing inte förekommer vid daghem. Både fysisk och psykisk mobbing nämns som sådana former som mobbningen uttrycker sig i.

En del av respondenterna har svårt att svara varken ja eller nej på frågan. De tycker det är svårt att specificera exakt vad mobbing är och hur det uttrycker sig. Det nämns även att barns sätt att ta kontakt med andra barn ibland kan bli fel. Vissa kanske använder sig av puffar och knuffar som något slags kontaktsökande sätt, utan att förstå att det är sådant som istället kan skada eller skrämja bort ett annat barn från kontakten. I grunden vill ju alla vuxna tro att alla individer är snälla, men sättet man söker den första kontakten på kan ibland bli fel utan att man själv är medveten om det.

Det var dock väldigt tydligt att ingen av de intervjuade svarade att mobbing inte överhuvudtaget förekommer inom småbarnspedagogiken.

6.2 Koppling mellan att bli mobbad och ha bristfälliga sociala- och emotionella färdigheter

Genom vår andra fråga ville vi ta reda på om det finns en koppling mellan barn som blir mobbade och barn som har bristfälliga sociala- och emotionella färdigheter. Vi valde att ställa denna fråga eftersom en stor del av den tidigare forskningen vi läst har påstått just detta. Svaren vi fick av våra respondenter var däremot av väldigt varierande grad, där några respondenter delade liknande åsikter medan något svar skiljde sig helt åt från mängden.

Flera respondenter höll genast med om att det ofta är just de barn med bristfälliga sociala- och emotionella färdigheter som blir utsatta för mobbning, någon respondent funderade en stund och svarade sedan med eftertanke att det nog ofta kan vara så. Några respondenter upplevde inte denna koppling ännu bland barn inom småbarnspedagogiken, utan tänkte att detta är något som är mer förekommande först bland barn i skolåldern.

En del respondenter som inte såg denna koppling alls ansåg att ett barn kan vara mycket socialt kompetent men ändå bli utsatt för mobbning. Någon menade att vem som helst kan bli mobbad och att sociala- och emotionella svårigheter inte spelar in. En respondent sa också att hon upplever att det är tvärtom, att det i så fall är mer förekommande att själva mobbaren har bristfälliga sociala- och emotionella färdigheter och inte mobboffret i fråga.

6.3 Metoder som stödjer och stärker barns sociala kompetenser

Vår tredje fråga handlade om hur man genom olika metoder kan stärka och stöda barn med ännu inte fullt utvecklade sociala kompetenser. Material som ofta togs upp var stegvis, start, kompisväskan, stegen och olika böcker. Många betonade vikten av att man diskuterar känslor så att barnen är medvetna om sina känslor och hur man kan bearbeta dem. Man ska inte bara diskutera om saker som har hänt utan man ska också prata om mobbning i ett förebyggande syfte.

En del nämnde att de brukar se på filmsnuttar där det kommer fram hur man ska behandla varandra på rätt sätt och bli sams efter bråk. Några svarade också att de kan dela upp gruppen på olika sätt så att barnen kan bilda nya vänskapsrelationer.

6.4 Delaktighet

Den fjärde frågan vi ställde var med fokus på barnens delaktighet i olika teman och projekt som förverkligas vid daghemmen. Hur planeras dessa projekt på bästa sätt för att se till så att alla barn faktiskt känner att de har fått vara med och påverka samt bidra till slutresultatet. Vi valde att ha med en fråga om delaktighet för att få fram hur personalen väljer att involvera barnen och om det faktiskt går att anpassa så att alla barn i gruppen kan känna sig delaktiga.

Flera respondenter nämnde att arbete med smågruppsverksamhet är ett sådant sätt som lättare ger barnen chans att vara med och höras, vilket kanske inte syns lika lätt när barnen är samlad i hela gruppen. I smågruppsverksamhet får de även chansen att ändra om i grupperna och se till så att barnen inte alltid får välja sin bästa vän att arbeta med, utan de får testa på att fungera med alla.

Majoriteten av de intervjuade nämnde att det är sådant som intresserar barnen och som dyker upp i deras lekar som försöks ta med i projekt och teman och skapas gemensamt intresse kring. Med ett projekt som från början redan intresserar barnen är det lättare att få igång ett arbete som barnen vill fortsätta arbeta med.

För att alla ska kunna inkluderas, oavsett med stödbehov eller ej, så nämns både bildstöd och tecken som stöd som något som lärs ut till hela barngruppen för att barnen gemensamt ska kunna kommunicera med de barn som kan använda sig av bildstöd eller tecken som stöd i sin vardag. Genom att lära hela gruppen tecken så nämns det att barnen blir mer "nyfikna än nedvärderande" gentemot barn med stödbehov.

En viktig kommentar som nämns av en respondent är att det projekt eller tema som barnen arbetar med aldrig är någonting som endast görs för skojs skull. Det finns alltid en baktanke och frågor om vad man redan vet om, vad vill man lära sig, o.s.v. I projekt kan det vara sådana enkla saker som att öva på att klippa, limma eller känna på olika material och deras textur.

6.5 Inkludering och en positiv förändring

Med den femte frågan betonade vi vikten av inkludering och hur länge det kan ta innan man ser en positiv förändring. Många svarade att det är väldigt svårt att uppskatta hur

länge det kan ta innan man ser en positiv förändring. Det kan vara väldigt individuellt och bero på hur lätt det är för barnet att öppna upp sig för andra. Några sa att man ska stöda de barn som är ensamma genom att styra in dem i en grupp medan andra sa att man inte kan tvinga barn att leka med varandra om de inte har någon personkemi. Ifall ett barn vill leka ensamt så ska man inte heller tvinga hen att leka med någon annan. Detta är något som barnet själv behöver bestämma. En svarande sa att ifall barn har blivit styrda där hemma och inte har fått ta sina egna beslut så kan det ha inverkan på hur lätt barnet har att ta del av en grupp.

Någon svarade att ifall de ser att några barn inte kan leka med varandra så kan personalen för en tid välja vem barnen ska leka med. Genom att göra detta så kan de dåliga mönstren brytas och barnen kan bli vän med en ny vänskapsgrupp. En av respondenterna svarade att personalen behöver vara med i leken eftersom det kan smitta av sig till barnen eftersom barnen gör som personalen gör. Om man är positivt inställd och lyhörd i leken så kan barnen börja ta efter. Någon tog upp vikten av material och att det förebygger mera långsiktigt. Det nämndes också hur viktigt det är att man ingriper i situationer då det handlar om orent spel.

En av respondenterna svarade att det är väldigt sällan som någon är ensam hela tiden eftersom man gör så mycket tillsammans när man är på daghem. Man kan vara uppdelade i så många mindre grupper att det finns många att leka med. Yngre barn har inte heller så stor skillnad på vem de leker med. En annan svarade att det är lättare att komma med i en pojkgrupp i jämförelse med en flickgrupp. Detta beror på att flickor ofta leker rollekar.

6.6 Kännetecknen hos mobbare

Genom den sjätte frågan ville vi ta reda på om personalen upplever att det finns några typiska kännetecken eller gemensamma faktorer hos barn som mobbar, exempelvis karaktärsdrag och kön. Vi valde att ha med denna typ av fråga då vi i vår teoridel har läst mycket om hur till exempel mobbning mellan könen kan skilja sig åt och vi har även skrivit om typiska karaktärsdrag en mobbare ofta kan ha.

En stor majoritet av respondenterna var överens om att könet inte har någon betydelse för vem som mobbar mer, de var alla tydliga med att pojkar och flickor mobbar i lika stor

utsträckning. Dessa respondenter var även överens om att mobbning könen emellan ofta kan se olika ut. Flickors mobbning är ofta mer tyst och kan vara svårare att lägga märke till, det kan handla om utfrysning eller baktalande. Pojkars mobbning kan ofta vara mer verbal eller fysisk, så den syns och/eller hörs lättare.

Någon respondent nämnde även att barn med äldre syskon kan vara sådana som i vissa fall kan ha benägenhet att börja mobba, i och med att de tar modell av äldre syskon som styr och ställer där hemma och därför känner barnet att det måste hävda sig på daghemmet. Otrygghet hemifrån i allmänhet sa även några respondenter, kan vara en bidragande orsak till att barnet börjar mobba. Barn som har större behov av bekräftelse än genomsnittet kan även vara sådana som börjar mobba, enligt några respondenter.

Flera respondenter nämnde också att det ofta är barn som syns och hörs mycket som kan mobba, att det sällan är ett tyst barn som mobbar. Barnet kan även i vissa fall vara utåtagerande. Några respondenter nämnde också att det kan vara ett barn som ofta fungerar som gruppens ledare och som är populär som kan ha tendenser att mobba. När ett populärt barn som har någon form av makt börjar mobba ett annat barn, är det även större risk att mobbaren får med sig flera barn i mobbningen. Dåligt självförtroende och dålig självkänsla är också något som nämns som en eventuell orsak till att ett barn kan börja trycka ner andra.

En minoritet av respondenterna kunde inte komma på några typiska karaktärsdrag för ett barn som mobbar, utan sa att det helt enkelt kan variera väldigt mycket från fall till fall.

6.7 Starka sociala resurser i samband med att styra och leda

Med den sjunde frågan så vill vi ta reda på om personalen upplever att barn med starka sociala resurser faktiskt är de som ofta är ledarna och de som styr lekens gång i daghemsmiljön. Denna fråga ställer vi eftersom det nämnts tidigare i vår teoridel och intresserar oss. Vi väljer även att fråga mer konkret, i vilka scenarion och sammanhang kan detta märkas av?

Majoriteten av våra respondenter svarade jakande på frågan. Det nämns att om barnet kan kommunicera tydligt och är duktig på att få fram sin vilja verbalt så blir det lätt att resterande barn följer efter. Någon drar paralleller till vuxenvärlden och nämner att även

hos vuxna är det de som är mer dominanta, högljudda och vågar prata som blir naturliga ledare. Det nämns även om den osynliga hierarkin som finns på daghemmen, där barn som har många idéer, vågar ta plats samt berättar om sina idéer, så har stor chans att placeras väldigt högt upp i hierarkin och är den som drar lek.

Fåtal svar vi fick kunde dock varken svara ja eller nej. En respondent kände sig osäker på vad hen skulle svara, men erkände att hen nog kunde se grunder i det påstående som fanns i vår fråga. En annan höll med om att verbal makt är något som kan göra så att du får vara den som är med och leder i barngruppen, men upplevde ändå att det är den fysiska utstrålningen som bestämmer mest makt. Är du större, starkare, längre, än de flesta barn så kan det istället ge dig en makt att vara ledaren i lek. Då väger dina sociala resurser inte lika tungt.

Några mer konkreta svar angående scenarion då detta märks så fick vi inte. Alla respondenter fokuserade istället på att nämna det utifrån sammanhanget fri lek. Det är oftast då det kan behövas någon som vågar ta ledarskapet och drar igång en ny lek.

6.8 Syskonrelationer

Vår åttonde och sista fråga handlade om barn som har syskon på samma avdelning, och om det i så fall märks att hens andra vänskapsrelationer på något sätt blir påverkade. Till exempel genom att syskonen väljer att bara leka med varandra. Vi tog med en fråga gällande syskon i och med att vi i vår teoridel har skrivit ett kapitel om syskonrelationer.

Några respondenter hade aldrig arbetat med syskon på samma avdelning så de kunde givetvis inte svara på denna fråga. De flesta respondenter som arbetat med syskon på samma avdelning upplever däremot inte att syskonens relationer till andra barn skulle bli negativt påverkade. Det beror på från barn till barn men ofta skiljer det några år mellan syskonen, och därför finner de själva ganska naturligt barn i sin ålder att leka med på daghemmet. Det kan hända att det yngre syskonet till en början håller sig nära sitt äldre syskon men oftast hittar de sina egna kompisar efter en tid.

Även de respondenter som har erfarenhet av tvillingpar på samma avdelning sa att det inte heller har varit några problem, de har kunnat leka med varandra men lika bra med andra barn. Ibland kan det även hända att föräldrar vill att deras barn ska vara på olika avdelningar

just för att de kanske bråkar väldigt mycket. Några respondenter nämnde också att de tänker att det säkert kan hända i vissa fall att syskon mest leker med varandra och till och med kan frysa ut andra, men de hade inte upplevt det personligen.

En av respondenterna nämnde att äldre syskon kan ha inverkan på hur man leker. Barn som fryser ut och mobbar andra barn så kanske inte direkt menar något illa men att de har fått en dålig modell för hur man leker.

7 Slutdiskussion

I det här kapitlet tar vi upp en sammanfattning av resultatet och våra egna tankar och reflektioner om arbetet. Syftet med arbetet var att ta reda på om det finns koppling mellan barnets relationer och mobbning i daghemsmiljö. Nu när vi har fördjupat oss i teorin inom området och intervjuat professionella inom småbarnspedagogiken kan vi både se samband och olikheter mellan deras svar och teorin. En av de viktigaste frågorna vi ville ha svar på var om personal inom småbarnspedagogiken upplever att mobbning förekommer. Majoriteten kunde svara ja på att mobbning förekommer redan i daghemsålder hos barnen. En del av respondenterna hade svårt att identifiera mobbning och kunde därför inte varken svara ja eller nej på frågan. Någon ansåg att mobbning är något som börjar först i skolåldern. Vi förstår att alla identifierar mobbning olika och därför kunde inte alla svara direkt ja eller nej på frågan. Vi misstänker också att svarens variationsbredd kan bero på personalens olika erfarenheter och antal år de arbetat.

I frågan om olika kännetecken hos barn som mobbar så togs skillnaden mellan könen upp i majoriteten av svaren. Vi kunde genast se en tydlig koppling mellan teorin och respondenternas svar. Både teorin och respondenterna var överens om att pojkars sätt att mobba är ofta mer fysisk och utåtagerande, medan flickors mobbningsätt ofta klassas som tyst mobbning. Med detta menas utfrysning, elaka blickar, viskande och baktalande. Enligt teorin är det betydligt mer vanligt att pojkar mobbar än flickor, vilket vi tänker kan vara för att pojkars sätt att mobba syns och hörs mer jämfört med flickors mobbning. Nästan alla respondenter ansåg att pojkar och flickor mobbar i lika stor utsträckning, men att mobbningens sätt att ta sig uttryck såg olika ut mellan könen.

Vi ställde också en fråga gällande vilka metoder som används konkret för att stödja barn med ännu inte fullt utvecklade sociala kompetenser. Vi valde att ställa en sådan fråga eftersom teorin nämner att barn med sociala svårigheter löper större risk att bli utsatta och mobbade. Något som är värt att nämna är att flera respondenter inte höll med om att mobboffret är den med sociala svårigheter, utan snarare mobbaren själv. Vi ville även gärna få tips på konkreta metoder och material som vi själva kan använda oss av i framtiden. Vi kunde konstatera att flera av respondenterna använde sig av samma material, vilket vi tolkar som att materialet fyller sin funktion och ger goda resultat. Material som verkade vara omtyckta var start, stegen, kompisväskan och olika stödjande böcker.

Från första början valde vi detta tema för att vi anser att mobbning är ett väldigt viktigt ämne som av egna erfarenheter ibland inte uppmärksammas tillräckligt mycket. Ämnet intresserade även oss och vi kom fram till att det skulle vara intressant att skriva om mobbning och relationer och hur de kan höra ihop. Till en början kändes det ganska överväldigande att påbörja arbetet och bara det att sammanställa en lista med eventuell litteratur. All vår litteratur vi har använt oss av var inte så svårtillgänglig, eftersom ämnet vi har skrivit om är inte så specifikt utan ganska brett och allmänt, så det finns mycket litteratur att få tag i. Det finns väldigt många böcker om både mobbning och relationer. När vi väl började skriva flöt det på betydligt bättre än förväntat och helt plötsligt var teoridelen klar. I skedet då vi skulle sammanställa våra intervjufrågor ville vi hitta på så relevanta och nogga utvalda frågor som möjligt som också kunde kopplas till teorin och arbetets syfte.

Med detta arbete har vi lärt oss att kunna planera och strukturera vår tid. Under hösten satte vi upp en tidsplanering över i vilken hastighet arbetet skulle framskrida. I januari började vi på att skriva varje vecka. Vi höll hårt i tidsplaneringen och skrivandet rullade på i jämn takt. Vi har också lärt oss att tänka kritiskt. Tillsammans har vi lyckats hitta pålitlig litteratur som hör till ämnet. Vi har utvecklat vår förmåga att kunna bygga upp ett arbete utifrån korrekta skrivanvisningar. Under arbetets gång har vi fått öva på att hänvisa på ett korrekt sätt och förmågan att kunna begränsa oss. Det har varit ganska utmanande att välja ut det mest viktiga och att lämna bort det mindre viktiga, då vi ibland fastnade på delar som vi skulle kunna skriva vidare på i all evighet. En annan viktig sak som vi har utvecklats i är att kunna samarbeta. Vi har respekterat varandra, varit lyhörda och stöttat varandra.

I ett tidigt skede insåg vi att vår grundplan var alldeles för övermäktig för ett examensarbete som skrivs för första gången. Först hade vi även tänkt ta med och intervjua familjearbetare samt familjeterapeuter med fokus på barnets hemmiljö, men vi fick då råd av vår handledare att fokusen kan hamna på ett mer familjearbete inriktat arbete, istället för småbarnspedagogiken som är vår inriktning. Det togs ändå ett gemensamt beslut att begränsa arbetet till inom småbarnspedagogikens ramar.

Hur arbetsfördelningen har sett ut och hur vi kommit överens om tillfällen att träffas och skriva på arbetet har baserats på gemensamma beslut och planerats långt i förväg. Vi har strävat efter att ta oss an arbetsbördan på ett rättvist och jämlikt sätt. Kommunikationen mellan varandra har varit A och O för att arbetet har kunnat struktureras upp och genomföras. Vi är gemensamt överens om att samarbetet har varit lättare än vi trodde och vi uppskattar att vi tog oss an lärares rekommendation att skriva examensarbetet i par/grupp med andra studerande.

Att få dela tankar och diskutera tillsammans med varandra om hur man kan formulera sig har varit mycket lättare när det plötsligt fanns tre olika förslag om hur man kunde formulera en mening istället för en ensam. Genom att varje vecka bestämma och boka utrymme till nästa tillfälles skrivning, har vi alltid dykt upp med den inställningen att vi är på plats av en anledning. Med ständig motivation i form av påhejande ord både till varandra och från vår handledare, har det alltid känts roligt att skriva vidare bit för bit.

Om vi skulle göra om arbetet så skulle vi ta mera reda på varför och vem som kräver forskningslov samt ansökt om det i god tid. Den administrativa delen är den som tagit mest tid, då mycket tid har gått åt att vänta på att de ska godkännas. Att arbeta med kvalitativa intervjuer för första gången för oss alla så var ett intervjuformat som var lämpligast för vårt arbete. Att få fria och reflekterande svar kring frågorna vi ställde, istället för att avläsa statistik kändes väldigt givande och rätt för arbetet. Det kändes som vi fick en bättre inblick och förståelse av respondenternas svar genom att intervjua dem på plats. Om det skulle ha skötts via exempelvis mejl känns det som svaren inte skulle varit lika naturliga samt chansen att ställa följdfrågor inte skulle ha uppkommit lika lätt.

För att arbeta vidare på det här arbetet så skulle vi kanske fortsätta på fronten med fokus på barnets hemmiljö, med intervjuer med personer som arbetar med småbarnsfamiljer,

samt barnens vårdnadshavare. Man skulle även kunna välja att intervjua barn istället för endast personal. Arbetet har skrivits med fokus på personal vid småbarnsavdelningar avsedda för äldre barn. Om man vill skriva vidare på arbetet skulle man istället kunna fokusera på de yngre småbarnen.

Sammanfattningsvis så kan vi varken svara ja eller nej på om mobbning och relationer har en tydlig koppling, eftersom mobbning är en tolkningsfråga och intervjuerna tar del av respondenternas egna upplevelser. Vi är nu en erfarenhet rikare och nöjda över slutresultatet. Med tanke på hur stora idéer vi hade i början och hur mycket vi faktiskt behövde tänka till om, så är det ingen av oss som känner missnöje eller besvikelse. Vi känner att vi har fått svar och stöd inför dessa frågor, som vi vet att vi kommer att möta i framtida arbetsliv.

8 Källförteckning

Apter, T. (1997). *Det trygga barnet*. Stockholm: Cordia.

Bergqvist, L. (2008). *Insidan ut: en handbok om barns inre liv*. Sundbyberg: Optimal Förlag.

Björk, G. (1999). *Mobbning – en fråga om makt?* Lund: Studentlitteratur

Broberg, A., Risholm Mothander, P. & Granqvist, P. (2020). *Anknytningsteori*. (2:a uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.

Diskrimineringslag 1325/2014 (2014).
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141325> [Hämtad 12.1.2023]

Ekelund, G. & Dahlöf, A. (2005). *Skarpa lägen*. Borås: Sveriges utbildningsradio (UR).

Fagerstrand, E., Ericson, L. & Kjellander, T. (2014). *Barnmakt- en metodbok om rätten till inflytande*. Sollentuna: Norrmalmstryckeriet.

FN:s konvention om barnets rättigheter. (1991). Hämtad online från
<https://lapsiasia.fi/sv/konvention-om-barnets-rattigheter>

Frånberg, G. & Wrethander, M. (2011). *Mobbning – en social konstruktion?*. Lund: Studentlitteratur.

Förenta Nationerna. (2008). *Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna*. [Hämtad 5.1.2023] från <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf>

Grunderna för planen för småbarnspedagogik. (2022). [Online].
https://www.opf.fi/sites/default/files/documents/Grunderna_for_planen_for_smabarns_pedagogik_2022.pdf. [Hämtad 4.1.2023]

Hall, C. (2019). I leken med närvarande pedagoger skapar barn relationer. I: P. Dahlbeck & K. Westlund (red.), *Relationell pedagogik – I teori och praktik i förskolan*. (s.51-67). Lund: Studentlitteratur.

Hart, S. (2009). *Anknytning och samhörighet*. (1:a uppl.). Kristianstad: Gleerups Utbildning AB

Hart, S. & Schwartz, R. (2010). *Från interaktion till relation-Om anknytningsteori*. (1:a uppl.). Stockholm: Liber AB

Helmen Borge, A. (2011). *Resiliens – Risk och sund utveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Höistad, G. (2001). *Mobbning och människovärde-Om förtryck, utanförskap och vad vi kan göra*. Stockholm: Gothia.

Jenninger, C. (2015). *En skola fri från mobbning: kunskap, inspiration, tips och råd till föräldrar, lärare och alla som vill förändra*. Spånga: Bejibom books.

Karlsson, K. (2008). *Anknytning-om att tolka samspelet mellan föräldrar och små barn*. (1:a uppl.). Stockholm: Gothia förlag.

Killén, K. (2014). *Förebyggande arbete i förskolan - Samspel och anknytning*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3:e uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Lag om småbarnspedagogik 540/2018 (2018).
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2018/20180540#L1P1> [Hämtad 5.1.2023]

Löfdahl, A. (2018). Kamratkulturer -ett sätt att förstå barns gemensamma aktiviteter. I: T. Johansson & E. Sorbring (red.), *Barn- och ungdomsvetenskap-grundläggande perspektiv*. (s. 233–244). (1:a uppl.). Stockholm: Liber AB.

Magne Holme, I. & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Martensen-Larson, O. & Sørrig, K. (2004). *Storasyster, lillebror och andra platser i syskonskaran*. (3:e uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.

Mattila, L. (2015). *Att bygga bärande relationer: om vuxenvärldens möjligheter i arbetet med utsatta barn och ungdomar*. Uddevalla: Lasse Mattila AB.

Mattila, L. (2012). *Att förebygga livslångt utanförskap: en handbok för vuxenvärlden runt utsatta barn och ungdomar*. Stockholm: Ungdomar AB.

Olsson, C. (1998). *Mobbning och våld i verkligheten*. Partille: Warne.

Olsson, C. (2013). *Verktyg mot mobbning och kränkning: ansikte mot ansikte och i cyberrymden*. Stockholm: Skolbörsen.

Olweus, D. (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. (1:a uppl.). Stockholm: Rädda Barnen.

Persson, S. (2019). Pedagogiska relationer och det professionella subjektet. I: P. Dahlbeck & K. Westlund (red.), *Relationell pedagogik – I teori och praktik i förskolan*. (s.25-35). Lund: Studentlitteratur.

Pipping, L. & Arrhenius, L. (2013). *“Hjälp - mitt barn är mobbat!” Fakta och stöd till föräldrar och skola*. Stockholm: Gothia förlag.

Rotkirch, A. (2014). *Tillsammans – Om familjelivets härlighet och svårighet*. Helsingfors: Schildts & Söderströms.

Ryen, A. (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber.

Schönbeck, E. (2008). *Äldst, yngst eller mittemellan – Din placering i syskonskaran och hur den påverkar dig*. Stockholm: Bokförlaget Forum

Stoor-Grenner, M. & Kirves, L. (2010). *Mobbar även små barn?* Helsingfors: Folkhälsan; Mannerheims barnskyddsförbund.

Stoor-Grenner, M. & Kirves, L. (2011) *Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran - Att utarbeta en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning*. Helsingfors: Folkhälsan; Mannerheims barnskyddsförbund.

Williams, P. & Sheridan, S. (2018). Villkor för barns lärande, delaktighet och inflytande i förskolan. I: T. Johansson & E. Sorbring (red.), *Barn- och ungdomsvetenskap-grundläggande perspektiv*. (s. 148–162). (1:a uppl.). Stockholm: Liber AB.

Williams, P. (2020). *När barn lär av varandra - samlärande i praktiken*. (2:a uppl.). Stockholm: Liber AB.

Öhman, M. (2019). *Hissad och dissad – om relationsarbete i förskolan*. (2:a uppl.). Stockholm: Liber AB.

Intervjufrågor

Bilaga

Förekommer det mobbning i barngruppen?

Finns det en koppling mellan barn som blir mobbade och de barn som har bristfälliga sociala- och emotionella färdigheter?

Vilka metoder används för att kunna stärka och stödja barn med ännu inte fullt utvecklade sociala kompetenser? (Vad görs konkret?)

Hur planeras projekt/tema med tanke på att alla barn ska involveras och vara delaktiga?

Hur gör ni för att inkludera alla barn i barngruppen? Hur länge kan det ta innan man ser en positiv förändring?

Upplever ni att det finns något typiskt kännetecken eller gemensam faktor hos barn som mobbar? Exempelvis karaktärsdrag, kön.

Upplever ni att barn som styr och leder i gemensamma lekar har starka sociala resurser? I så fall, hur märks det?

Om barnet har ett syskon på samma avdelning, märks det att hens andra vänskapsrelationer blir påverkade? Exempelvis att syskon eventuellt väljer att bara leka med varandra.